

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

**Ανάλυση Διαβάθμιση Κινδύνου των Πληθυσμιακών Ροών στην Ελλάδα την Εποχή της
Ευρωπαϊκής Μεταναστευτικής Κρίσης, 2013-2018**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Ιωάννα Διονυσία Κυπριώτη Λοΐζου

Τριμελής Επιτροπή:

Επιστημονικός Συνεργάτης/ Καθηγητής Α. Κάργας

Επίκουρος Καθηγητής Ε. Τ. Φακιολάς

Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. Σ. Κουτσούκης

Κόρινθος, 2020

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCE
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCES AND
INTERNATIONAL RELATIONS

Master of Arts in
«*Global Risks and Analytics*»

**Risk Assessment of Population Flows in Greece in the Era of the European Migration
Crisis, 2013-2018**

Master's Dissertation

KYPRIOTI LOIZOU IOANNA DIONYSIA

Supervisors:

Research Fellow/ Professor A. Kargas

Assistant Professor E. T. Fakiolas

Associate Professor N. S. Koutsoukis

Corinth, 2020

Abstract

The paper attempts to analyze and classify the risks posed by migratory flows, which have increased in recent years both in Greece and in Europe. The migration crisis has been a major issue for Greece and Europe in recent years. Every day thousands of people reach the coast of Greece looking for a better future. It is a fact that in a time of crisis, social and economic like the one plaguing the EU and in Greece migratory flows pose a threat to the future. The present paper will focus on the risks facing Greece from the migration crisis.

The Risk Matrix method will be used for risk analysis and classification. This will make a first approach that a tool of administrative risk can become a useful tool for domestic and foreign policy. Finally, through the research we will conclude that at this point in time, migratory flows pose a risk to Greece that tends to become a threat.

Περίληψη

Η εργασία επιχειρεί να αναλύσει και να διαβαθμίσει τους κινδύνους που προκύπτουν από τις μεταναστευτικές ροές, οι οποίες έχουν αυξηθεί τόσο σε κρατικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο χρόνο με το χρόνο . Η μεταναστευτική κρίση αποτελεί ζήτημα μείζονος σημασίας για την χώρα όπως και για την Ευρωπαϊκή Ένωση κυρίως αυτή τη δεκαετία. Καθημερινά χιλιάδες άνθρωποι φτάνουν στα παράλια της Ελλάδας ψάχνοντας ένα καλύτερο αύριο. Είναι γεγονός, πως σε μια εποχή κρίσης, κοινωνικής και οικονομικής όπως αυτή που μαστίζει την Ε.Ε. και την Ελλάδα οι μεταναστευτικές ροές αποτελούν κίνδυνο για τον μέλλον. Η παρούσα εργασία θα εστιάσει στους κινδύνους που αντιμετωπίζει η Ελλάδα από τη μεταναστευτική κρίση.

Για την ανάλυση και διαβάθμιση των κινδύνων θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος Risk Matrix. Με αυτό το τρόπο θα γίνει μια πρώτη προσέγγιση πως ένα εργαλείο της διοικητικής της διακινδύνευσης μπορεί να καταστεί χρήσιμο εργαλείο για την εσωτερική και εξωτερική πολιτική τη χώρας. Τέλος, μέσα από την έρευνα θα καταλήξουμε πως τη δεδομένη χρονική στιγμή, οι μεταναστευτικές ροές αποτελούν κίνδυνο για την Ελλάδα που τείνει να γίνει απειλή.

Πρόλογος

Με το πέρας των μεταπτυχιακών σπουδών μου, είμαι ευγνώμων που μου δόθηκε η ευκαιρία φοιτήσω διπλά στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, στο τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων Κορίνθου. Μέσα από τη διαδικασία υλοποίησης της διπλωματικής μου εργασίας, μπόρεσα να εμβαθύνω σε ένα κοινωνικό θέμα πού πρέπει να μας απασχολεί ,σαν επιστήμονες, Έλληνες πολίτες και ανθρώπους.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους καθηγητές μου κύριο Αντώνιο Κάργα και κύριο Ευστάθιο Φακιολά, για την άψογη συνεργασία και την πολύτιμη καθοδήγηση που μου προσέφεραν για να ολοκληρώσω την παρούσα έρευνα . Επιπλέον, τον υπεύθυνο του μεταπτυχιακού κύριο Νικήτα-Σπύρο Κουτσούκη που συνέβαλε στην περαιτέρω εκπαίδευση μου στο συγκεκριμένο πρόγραμμα «Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων».

Ένα μεγάλο ευχαριστώ αξίζει στους γονείς μου, Πέτρο και Δέσποινα Κυπριώτη, για την υποστήριξη τους σε όλες μου τις επιθυμίες και προσπάθειες .

Ιανουάριος , 2020

Ιωάννα Διονυσία Κυπριώτη Λοΐζου

Πίνακας περιεχομένων

Abstract	i
Περίληψη	ii
Πρόλογος.....	iii
Κατάλογος πινάκων	v
Κατάλογος Εικόνων	v
1. Εισαγωγή	1
3. Ανάλυση Κινδύνων των μεταναστευτικών ροών με Risk Matrix.....	7
3.1 Αναγνώριση και Διαχείριση κινδύνων.....	7
3.1.1. Συζήτηση	15
Συμπεράσματα.....	18
Κατάλογος πηγών	21

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1 Ανάλυση κινδύνων πιθανότητα επί αντίκτυπο	14
Πίνακας 2 Risk Matrix	14

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1 Μεταβολή ΑΕΠ ως αποτέλεσμα της μετανάστευσης (πηγή: www.insider.gr).....	10
Εικόνα 2 Παράνομη είσοδος και παραμονή 2017-2018 (πηγή: www.astynomia.gr)	12

1. Εισαγωγή

Το μεταναστευτικό ζήτημα βρισκόταν και συνεχίζει να βρίσκεται στη κορυφή των σοβαρών ζητημάτων που απασχολούν σε μεγάλο βαθμό τα σύγχρονα κράτη. Συναρτάται άμεσα με πλήθος παραμέτρων, που αφορούν τις κοινωνίες υποδοχής, τους θεσμούς αυτών και τις ιδιαιτερότητες των ιδίων των πολιτών τρίτων χωρών (YPES, 2013). Κατανοώντας καλύτερα τη σχέση μεταξύ των πολιτικών ελέγχου της μετανάστευσης και του λαθρεμπορίου θα μπορέσουμε να εξηγήσουμε τις επιπτώσεις στις πολιτικές που υιοθετούνται για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών .

Στην κατάσταση αυτή η Ελλάδα βρίσκεται σε μια πολύ δύσκολη θέση . Με τη δυνατότητα άσκησης δημογραφικής και μεταναστευτικής πολιτικής διπλά υπονομευμένη, τόσο από την οικονομική της αδυναμία όσο και από την ιδεολογική σύγχυση που μόνιμα την διακατέχει, η Ελλάδα εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης δέχεται χιλιάδες μεταναστευτικές ροές από την Ασία και την Αφρική (Λαυρέτζος, 2016).

Η μετανάστευση δεν είναι σίγουρα ένα νέο φαινόμενο, ωστόσο το έτος 2015 παρατηρήθηκε ένας εξαιρετικά μεγάλος αριθμός αφίξεων μεταναστών και προσφύγων σε σύγκριση με τις προηγούμενες τελευταίες δεκαετίες. Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια έχουν φτάσει πολλών ειδών μετανάστες και πρόσφυγες κυρίως από τη Συρία όπου ο πόλεμος γιγαντώθηκε (Triantafyllidou, 2018, σ. 212). Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ αναφέρει ότι πάνω από 1 εκατομμύριο μετανάστες έφτασαν σε Ελλάδα και Ιταλία με τους 850.000 να μένουν στην Ελλάδα (Satoko, 218, σ. 204) . Η όλη κατάσταση, ο υψηλός αριθμός δηλαδή προσφύγων καθώς και η απώλεια ζωής χαρακτηρίζεται ως «προσφυγική κρίση». Σύμφωνα με τη κοινή γνώμη και μελέτες η Ευρώπη, άρα και η Ελλάδα βρίσκεται σε κίνδυνο εξαιτίας της τεράστιας μεταναστευτικής πίεσης (Satoko, 218, σ. 204) .

Η Ελλάδα αποτελεί σήμερα βασική πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση για χιλιάδες μετανάστες και πρόσφυγες, που εισέρχονται στη χώρα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα στο πλαίσιο των μικτών μεταναστευτικών ροών. Αναφέρεται ότι κατά κύριο λόγο ότι οι μετανάστες έχουν ως τελικό στόχο την άφιξη τους σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη , με καλύτερες επαγγελματικές συνθήκες , τρόπο ζωής και καλύτερο σύστημα παροχής ασύλου. Εξαιτίας της έλλειψης δυνατότητας νόμιμης εξόδου από την Ελλάδα, ένα μεγάλο ποσοστό τους εγκλωβίζεται εντός της ελληνικής επικράτειας, όπου και μένει χωρίς καθεστώς νομιμότητας. Το γεγονός αυτό της παραμονής χωρίς θέληση , συνδυαστικά με την οικονομική κρίση που διέπει σήμερα την Ελλάδα, αυξάνει τα φαινόμενα περιθωριοποίησης και εξαθλίωσης μεγάλου αριθμού μεταναστών , οδηγεί σε κοινωνικές εντάσεις και ένα αυξανόμενο κλίμα απərəσκειας απέναντι γενικά στους αλλοδαπούς. Ακόμα, εντείνει το έδαφος για ανάπτυξη ακραίων ρατσιστικών φαινομένων και εκδηλώσεις πράξεων βίας από ακραίες ομάδες. Τα δεδομένα προβλήματα υποβάθμισης περιοχών με μεγάλη συγκέντρωση μεταναστών «χωρίς νόμιμα έγγραφα», άνεργων, άστεγων και άπορων, σε μαζί με τις περιορισμένες προοπτικές ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία (τόσο νομοθετικά, όσο και πρακτικά), αυξάνονται ακόμη περισσότερο τα προβλήματα και δημιουργούν συνθήκες για παράνομη δράση «κυκλωμάτων» εκμετάλλευσης, εμπορίας ανθρώπων και εγκληματικότητας (UNHCR, 2012).

Η πρόκληση της διαχείρισης της μεταναστευτικής κρίσης , σε όλο το εύρος της, αποτελεί πλέον μια από τις βασικές προτεραιότητες, τόσο για το ελληνικό κράτος , όσο και για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσο αυξάνεται το ποσοστό των μεταναστευτικών ρευμάτων προς την Ελλάδα , τόσο υψίστης σημασίας είναι η δημιουργία μιας αξιόπιστης διαδικασίας ασύλου ως ένα μέρος συστήματος διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών, που να εξασφαλίζει τόσο τον μετανάστη από τους κινδύνους στη χώρα καταγωγής του, όσο και τη χώρα μας από τυχόν κατάχρηση της διαδικασίας αυτής από οικονομικούς μετανάστες (YPES, 2013).

Μέσα από τη παρούσα έρευνα θα γίνει μια προσέγγιση του προβλήματος των πληθυσμιακών ροών υπό το πρίσμα της διοικητικής της διακινδύνευσης. Θα γίνει μια πρώτη ανάλυση της κρίσης, μέσω συλλογής πληροφοριών από τη βιβλιογραφία που διατίθεται. Εν συνεχεία, θα γίνει προσπάθεια διαχείρισης της κρίσης με εργαλεία όπως το Risk Matrix.

Μία μήτρα κινδύνου (Risk Matrix) είναι μια κοινή μέθοδος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους διαχειριστές όταν αξιολογούν περιπτώσεις κινδύνου. Για παράδειγμα όταν σχεδιάζεται ένα νέο έργο ή μια καινούρια πολιτική που πρόκειται να πραγματοποιηθεί με έτερο ή όχι. Ο προσδιορισμός των κατάλληλων κινδύνων μπορεί να αναληφθεί με τη συμμετοχή ατόμων που κατανοούν καλύτερα τις εργασίες του εκάστοτε ενδιαφερόμενου και διαθέτουν λεπτομερή γνώση για αυτόν. Το επίπεδο του κινδύνου θα πρέπει να μετράται τόσο από τη πιθανότητα εμφάνισης του όσο και από τη σοβαρότητα του αντίκτυπου αν πρόκειται να συμβεί. Η μήτρα κινδύνων μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μητρώο κινδύνων για συνεχή χρήση, παρακολούθηση και αναθεώρηση του κινδύνου καθ' όλη τη διάρκεια του έργου (Parker & Mobey, 2004).

Ένας πίνακας αξιολόγησης κινδύνου (Risk Matrix) περιέχει ένα σύνολο τιμών για την πιθανότητα και τη σοβαρότητα του κινδύνου. Ένας πίνακας κινδύνου 3x3 έχει 3 επίπεδα πιθανότητας και 3 επίπεδα σοβαρότητας. Αυτός είναι που έχει επιλεγεί και για τη συγκεκριμένη έρευνα. Με τον πολλαπλασιασμό των τιμών πιθανότητας και σοβαρότητας του κινδύνου, μπορείτε να υπολογισθεί το επίπεδο αποδοχής του κινδύνου (Admin, 2019). Στην παρακάτω έρευνα έχει επιλεγεί αυτή η κλίμακα βαθμονόμησης εξαιτίας της φύσης των πολιτικών κινδύνων που χρειάζονται μεγαλύτερη σαφήνεια για το πως πρέπει τελικά να διαχειριστούν. Μια κλίμακα 3x3 έχει 3 διαβαθμίσεις: Απίθανο να εκδηλωθεί, Μάλλον Πιθανό και Πιθανό να εκδηλωθεί. Ακόμα, με αυτή την επιλογή κλίμακας προσφέρεται ευκολότερη κατανόηση και δυνατότητα για ταχύτερες αποφάσεις. Οι μήτρες κινδύνου 3x3 είναι γενικά απλές για χρήση. Όταν ένας πίνακας κινδύνων είναι εύκολα κατανοητός, είναι πιο πιθανό να ενθαρρυνθεί μια ενημερωμένη συζήτηση σχετικά με το πόσο σοβαρά και επικίνδυνα είναι τα σενάρια εκδήλωσης των κινδύνων (Parker & Mobey, 2004)

Θα γίνει προσπάθεια να οριστούν οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει η Ελλάδα από τον πιο ισχύο ως το πιο σοβαρό. Για να ταξινομηθούν οι κίνδυνοι θα χρησιμοποιηθεί χρωματική διαβάθμιση όπου πράσινοι κίνδυνοι είναι οι πιο μικροί σε πιθανότητα και αντίκτυπο και όσο ανεβαίνει η κλίμακα κόκκινοι θεωρούνται οι πιο «σημαντικοί» που άμεσα πρέπει να διαχειριστούν από τους αρμόδιους στη λήψη αποφάσεων.

Στη μήτρα κινδύνου της παρούσας εργασίας θα κατονομαστούν οι κίνδυνοι που απειλούν μόνο την Ελλάδα από το μεταναστευτικό. Η τεχνική αυτή απεικόνισης και ανάλυσης των κινδύνων θα φανεί χρήσιμη ως προς την παρούσα εργασία ώστε να αποδειχθεί πως η διοίκηση της διακινδύνευσης είναι απαραίτητη σε τομείς όπως η εξωτερική και εσωτερική πολιτική της χώρας. Επίσης, θα βοηθήσει στο να γίνει εύκολα κατανοητό πως το μεταναστευτικό ζήτημα αποτελεί κίνδυνο για τη χώρα ειδικά αν δεν διαχειριστεί σωστά.

Σκοπός είναι να αναδειχθεί κατά πόσον μια επιστήμη όπως αυτή της διοικητικής της διακινδύνευσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί επιτυχώς για να αναλύσει – διαβαθμίσει τον κίνδυνο των πληθυσμιακών ροών στην Ελλάδα την εποχή της Ευρωπαϊκής μεταναστευτικής κρίσης μεταξύ 2013-2018. Η κρίση είναι μεγάλη και συνεχής με αποτέλεσμα η χώρα να έχει φανεί ανεπαρκής πολλές φορές. Η Ελλάδα τόσο γεωπολιτικά όσο και γεωστρατηγικά είναι η «πόρτα» προς την Ευρώπη. Το πρόβλημα είναι δε, ακόμα πιο μεγάλο επειδή δεν ελέγχονται εύκολα τα θαλάσσια σύνορα από όπου και προέρχονται οι πιο πολλοί πρόσφυγες (Christodoulou, Padara, Papoutsi, & Vradis, 2016) .

Η βασική θέση της εργασίας είναι πως τη δεδομένη χρονική στιγμή (2013-2018) οι πληθυσμιακές ροές θεωρούνται «κίνδυνος» για την Ελλάδα με αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία και την κοινωνία της. Ήδη η θέση της Ελλάδας είναι κακή λόγω της οικονομικής κρίσης η οποία μαζί με την προσφυγική κρίση έχουν καταστήσει τη χώρα σε πολύ χειρότερη θέση.

Στις επόμενες ενότητες θα γίνει μια σύντομη αναφορά στη μεταναστευτική κρίση και την αρχή αυτής. Εν, συνέχεια θα γίνει μια αναδρομή στον τρόπο αντιμετώπισης αυτής της κρίσης από την Ε.Ε. και την Ελλάδα. Μέσω αυτής της αναφοράς θα εντοπιστούν οι κίνδυνοι που εμφανίστηκαν μαζί με τις μεταναστευτικές ροές καθώς και περαιτέρω ανάλυση όσων γιγαντώθηκαν από τη κρίση. Με την απεικόνιση των κινδύνων με Risk Matrix θα γίνει προσέγγιση των κινδύνων με το εργαλείο αυτό ώστε να καταλήξει η έρευνα σε πιθανούς τρόπους διαχείρισης.

2. Μεταναστευτικές πιέσεις στην Ελλάδα σήμερα

Στην ιστορία αποτυπώνεται πως οι μετακινήσεις πληθυσμών δεν είναι αποτέλεσμα του σύγχρονου κόσμου αλλά μια ατέρμονη διαδικασία. Πιο αναλυτικά η ταχύτητα, ο ρυθμός και ο χρόνος των μετακινήσεων των μεταναστών προσδίδονται σε πολλούς παράγοντες, όπως είναι οι κακές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές προδιαγραφές, οι πόλεμοι, οι εισβολές, οι δικτατορίες, η ανυπαρξία της ασφάλειας και της ειρήνης, η μετανάστευση ακαδημαϊκών και επιστημόνων κλπ.

Λόγω της διεθνούς πολιτικής, το μεταναστευτικό έχει καταστεί σε ένα από τα δραματικότερα γεγονότα της ανθρώπινης ιστορίας. Η μετανάστευση θεωρείται ως απειλή για την ασφάλεια. Έχει σημαντικό αντίκτυπο στη νομική, πολιτιστική, ηθική, την πολιτική και την υποδομή ενός τόπου και μιας κοινότητας. Η ξαφνική εισροή ανθρώπων που εγκαταλείπει πολιτικές αναταραχές, περιβαλλοντικές καταστροφές και πανδημίες, οικονομική ανασφάλεια κ διώξεις μπορεί να θέσει σοβαρές προκλήσεις στην κοινωνική συνοχή και ασφάλεια (Miller & Chtouris, 2017, σ. 2).

Από το 2001 το μείζον ζήτημα πήρε μεγάλες διαστάσεις, καθώς οι δυτικές δυνάμεις εισέβαλαν στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ εκτοπίζοντας εκατομμύρια ανθρώπων και ο εντεινόμενος πόλεμος στις δύο χώρες οδηγεί το ρεύμα των μεταναστών προς την Ευρώπη. Αποτέλεσμα αυτού τα κράτη με οικονομική κρίση, όπως η Ελλάδα, να βρεθούν αντιμέτωπα με χιλιάδες μεταναστών, ενώ οι κυβερνήσεις που προκάλεσαν τις ανθρώπινο αυτό δράμα δε στάθηκαν αντάξιες των περιστάσεων (Άλομπειντ, 2016).

Πώς ξεκίνησε όμως όλο αυτό το κύμα τα τελευταία χρόνια; Βίαια κυβερνητικά στρατιωτικά μέτρα του καθεστώτος Άσαντ προκάλεσαν τη φυγή περίπου 5 εκ. ανθρώπων εκτός χώρας και 6 εντός, λόγω των καθημερινών βομβαρδισμών των αστικών κέντρων που ξεφεύγουν από τον έλεγχο του καθεστώτος, με ισχυρούς πυραύλους και βαρέλια γεμάτα από εκρηκτικές επικίνδυνες ύλες. Οι πιθανότητες να επιβιώσει ένας άνθρωπος σε τέτοιου είδους περιοχές βρίσκονται στο μηδέν. Έτσι, η διάσχιση της θάλασσας προς την Ευρώπη τους εκθέτει σε κίνδυνο με 50% πιθανότητες να πνιγούν και 50% να επιβιώσουν. Οι στατιστικές γερμανικές υπηρεσίες έδειξαν ότι το 70% των Σύριων μεταναστών εγκαταλείπει τη γενέτειρα του εξαιτίας του καθεστώτος. Επιπλέον, η εμπλοκή περιφερειακών και διεθνών δυνάμεων στη Συρία και η αδιαφορία τους για την ασύμμετρη απειλή που διατρέχει τους απλούς ανθρώπους χειροτέρεψαν την κατάσταση (Άλομπειντ, 2016).

Όλα αυτά τα γεγονότα σε συνδυασμό με τη φτώχεια που αντιμετωπίζουν καθώς και η συνεχής αστάθεια και ανασφάλεια σε ορισμένες περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των ανθρώπων που θέλουν να φθάσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Αυτή την εποχή, οι κύριες οδοί εισόδου στην ΕΕ είναι δύο: πρώτον η «οδός της Νοτιοανατολικής Μεσογείου», από Τουρκία σε Ελλάδα, και δεύτερον η «οδός της Κεντρικής Μεσογείου», από Αίγυπτο και Λιβύη σε Ιταλία (Demiri, 2015, σ. 1). Συνεπώς, στα μάτια της κοινωνίας των ευρωπαϊκών χωρών οι πρόσφυγες αποτελούν κίνδυνο για την κοινωνία κ την οικονομία γενικότερα. Από τη μία πλευρά φαίνεται ότι η Ευρώπη βρίσκεται να απειλείται πλέον και από την άλλη πλευρά απελπισμένοι πρόσφυγες πασχίζουν να δείξουν ότι δεν αποτελούν «εχθρό» (Miller & Chtouris, 2017).

Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι το μεταναστευτικό ζήτημα βρήκε την Ε.Ε. σε αρκετά δύσκολη θέση. Οικονομική κρίση μαστίζει πολλές χώρες της και υπάρχει μια διάχυτη κρίση αξιοπιστίας ως προς την Ένωση. Το μεταναστευτικό ζήτημα ήρθε να προστεθεί στην ατζέντα με αποτέλεσμα κ η κρίση στην Ε.Ε. να γιγαντωθεί. Παρατηρήθηκε ότι υπήρξε άνοδος των ακροδεξιών κομμάτων στην Ε.Ε τα τελευταία χρόνια μαζί με τη κρίση του μεταναστευτικού. Το Brexit επίσης ήταν τεράστιο πλήγμα για την Ε.Ε. και εύλογα υπάρχει η συσχέτιση ότι η δυσανεμία και γενικότερα τα συναισθήματα των πολιτών κατά της μετανάστευσης προκαλούν κοινωνικοοικονομικές ανησυχίες που φαίνονται ξεκάθαρα στις ψήφους τους (άνοδος ακροδεξιών κομμάτων σε Γερμανία, Ελλάδα, Γαλλία, Αυστρία, Βέλγιο κλπ) (Kalapidis & Moustakis, 2015)

Ενώ όλο και μεγαλύτερο ποσοστό ανθρώπων καταφτάνει στην Ευρώπη από το εξωτερικό, είτε για να αναζητήσουν ένα πιο ευοίωνο μέλλον, είτε για να ξεφύγουν από την τραγωδία του πολέμου, τον

κατατρεγμό και τις φυσικές καταστροφές, η μετανάστευση αποτελεί το κορυφαίο ζήτημα στην πολιτική ατζέντα της πλειοψηφίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα γεμάτα πλοία από παράνομους μετανάστες που φτάνουν στις ακτές της Ισπανίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας στη διάρκεια του καλοκαιριού, αποτελούν μια αντικειμενική εικόνα της κλίμακας του ζητήματος και των προκλήσεων που αυτό δημιουργεί στα κράτη μέλη της Ένωσης (Aueb, 2019).

Σχεδόν τα 2/3 των μεταναστών σε όλο το κόσμο προέρχονται από τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, με τους μισούς από αυτούς να μεταναστεύουν σε αναπτυγμένες χώρες. Καθώς το ποσοστό των μεταναστών μεγαλώνει, τα ευρωπαϊκά κράτη εργάζονται για την εύρεση και εφαρμογή λύσεων στις προκλήσεις που αναδύονται. Το 1999, οι Ευρωπαίοι αρχηγοί κρατών είπαν το «ναι» ώστε να δημιουργήσουν αυτό που οι ίδιοι ονόμασαν ως περιοχή «Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης», δίνοντας έτσι νέες εξουσίες στην Ε.Ε. σε μια σειρά πολιτικών συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης, του πολιτικού ασύλου και των συνοριακών ελέγχων (τρία μέλη κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και η Δανία, διατήρησαν το δικαίωμα του «επιλέγω να μη συμμετέχω σε καμία νομοθεσία» σχετικά με τα θέματα αυτά) (Aueb, 2019).

Τον Απρίλη του 2015 μετά από δύο τρομερά ναυάγια στη Μεσόγειο, περίπου 1500 θύματα, η Κομισιόν πρότεινε μια ευρωπαϊκή ατζέντα που έχει σχέση με τη μετανάστευση ώστε να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της μεταναστευτικής κρίσης. Στηρίζεται σε 3 πυλώνες: ένα μηχανισμό κατανομής της υποδοχής των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, δεύτερο την οργάνωση της διαλογής μεταξύ μεταναστών και πιθανόν προσφύγων στα θαλάσσια σύνορα, τα hotspots, και τρίτο τη διπλωματική και οικονομική πίεση στις χώρες προέλευσης ή στις χώρες διέλευσης των μεταναστών. Με αυτό το τρόπο προσπαθούν να τους κρατήσουν αντί να τους αφήσουν να περάσουν στην Ευρώπη. Άρα υποδοχή, έλεγχος και συγκράτηση (Ροντιέ, 2016, σσ. 41-42). Αναλυτικότερα τα εξής βήματα από την Ε.Ε. για τη καλύτερη διαχείριση της κρίσης:

- Δίνει προτεραιότητα στην ασφάλεια των συνόρων, κυρίως των θαλάσσιων όπου εντοπίζεται το πρόβλημα. Στοχεύει στους διακινητές ανθρώπων και την εκμετάλλευση, ενίσχυσε τη Frontex1 στα σύνορα και ενίσχυσε τη λειτουργία ακτοφυλακής (Παπαδοπούλου, 2017, σ. 84).
- Συνοριακοί έλεγχοι. Παρόλο που εντός της Ε.Ε. επιτρέπεται η ελεύθερη μετακίνηση των πολιτών. (Συνθήκη Σένγκεν2). Πλέον, έχουν ενισχυθεί τα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. με διασυνοριακούς ελέγχους, συντονισμό επιτήρησης συνόρων, διαδικασίες για την έκδοση βίζας (Aueb, 2019).
- Ένταξη. Τα κράτη της Ε.Ε. δίνουν ιδιαίτερη προσοχή, τα τελευταία χρόνια, στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών –αναγνωρίζοντας πως έχουν κληθεί να αντιμετωπίσουν πολλές κοινές προκλήσεις- τονίζοντας την μεγάλη ανάγκη για δυναμική συνεργασία μεταξύ των κρατών της Ε.Ε. στις πολιτικές ένταξης. Για παράδειγμα οι Υπουργοί Δικαιοσύνης και Εσωτερικών υποθέσεων αποφάσισαν πρόγραμμα για την καταπολέμηση της ξενοφοβίας (Aueb, 2019).
- Πολιτική ασύλου. Ισχυροποιείται η πολιτική ασύλου και στο πλαίσιο αυτό λειτουργούν και τα Hotspots. Οι μετανάστες κατανέμονται σε αυτούς που έχουν τη δυνατότητα αίτησης ασύλου με προγράμματα μετεγκατάστασης και επανεγκατάστασης σε χώρες της Ε.Ε.. Η εφαρμογή είναι πολύ δύσκολη, χρονοβόρα, καθώς επίσης η κατανομή αρμοδιοτήτων και ευθυνών δεν λειτουργεί ως θα έπρεπε (Παπαδοπούλου, 2017, σ. 84).
- Διπλωματική διαχείριση της προσφυγικής κρίσης. Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής η Ε.Ε. έχει πάρει σοβαρές πρωτοβουλίες, κάνοντας αρχή για διπλωματικές προσπάθειες με στόχο επίτευξη

10 Frontex ιδρύθηκε το 2004 συντονίζει τις θαλάσσιες επιχειρήσεις (π.χ. στην Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία) αλλά και επιχειρήσεις στα εξωτερικά χερσαία σύνορα, π.χ. στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Είναι επίσης παρών σε πολλά διεθνή αεροδρόμια σε ολόκληρη την Ευρώπη (βλ. www.europa.gr)

20 συνθήκη Σένγκεν αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της ΕΕ. Είναι ένας χώρος χωρίς εσωτερικά σύνορα, στον οποίο οι πολίτες της ΕΕ, πολλοί υπήκοοι χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιχειρηματίες και τουρίστες μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα χωρίς να υποβάλλονται σε συνοριακούς ελέγχους. Από το 1985, έχει διευρυνθεί σταδιακά και καλύπτει σήμερα σχεδόν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και ορισμένες συνδεδεμένες τρίτες χώρες (βλ. www.europa.gr)

ειρήνης, στέλνοντας παρατηρητές σε περιοχές έντασης και παρέχοντας ειρηνευτικές δυνάμεις. Εστιάζει στα βαθύτερα αίτια της μετανάστευσης, επιδιώκοντας συνεργασία με χώρες καταγωγής και διέλευσης, προωθεί τη Συμφωνία Ε.Ε. – Τουρκίας, παρέχει οικονομική αρωγή για τις αναπτυσσόμενες χώρες και την Συρία. Μέσα στην οικονομική βοήθεια είναι και οι χώρες της Ε.Ε που έχουν πληγεί από το μεταναστευτικό περισσότερο όπως η Ελλάδα και η Ιταλία (Παπαδοπούλου, 2017, σ. 84).

Παρά τις πολύ καλές προθέσεις, η Ε.Ε. κρίνεται ως προς το μεταναστευτικό ζήτημα απροετοίμαστη και αναποτελεσματική. Οι λόγοι πολλοί, μεταξύ των οποίων η πολιτική ασύλου που δεν επικαιροποιήθηκε εγκαίρως με αποτέλεσμα να μην μπορεί να αντιμετωπιστεί η μαζική έλευση προσφύγων. Άργησε πολύ να κινητοποιηθεί στις εκκλήσεις για βοήθεια των χωρών υποδοχής όπως Ελλάδα και Ιταλία. Δεν προέβλεψε εγκαίρως από τα πρώτα δείγματα (2011) το μεταναστευτικό ρεύμα που θα αυξανόταν από το πόλεμο σε Συρία και την φυγή τους σε Λίβανο και Τουρκία. Δεν επαρκούν το Frontex για τον έλεγχο συνόρων, δεν υπάρχει ενιαία κοινή εξωτερική πολιτική ικανή να περιορίσει το πρόβλημα και οι χώρες να έχουν κοινές πολιτικές αρχές (Παπαδοπούλου, 2017, σ. 84).

Όσο η Ε.Ε. αποτυγχάνει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τη κρίση τόσο το πρόβλημα παραμένει άλυτο. Όσο για την Ελλάδα όσο και για την Ε.Ε. πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη η αντιμετώπιση με νέα μέσα των κρίσεων όπως η διοίκηση της διακινδύνευσης και τα εργαλεία της. Συνάμα, κρίνεται αναγκαία μια λύση διαπολιτισμική, διαπεριφερειακή σε συνεργασία με διεθνείς συνομιλητές και εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών. Δεν είναι μόνο το μεταναστευτικό αυτό καθαυτό που έχει να αντιμετωπίσει η Ε.Ε. και η Ελλάδα, αλλά και τις «ασύμμετρες απειλές» που το συνοδεύουν όπως το οργανωμένο έγκλημα και η λαθρομετανάστευση (Murray & Longo, 2018, σσ. 423-424).

Αξίζει να αναφερθεί ωστόσο πως το μεγαλύτερο κατόρθωμα της Ε.Ε. όσον αφορά τη κρίση, προς το παρόν, είναι η συμφωνία που υπογράφηκε με τη Τουρκία το 2016. Η συμφωνία περιλαμβάνει τα εξής: την έναρξη της επιστροφής παράνομων μεταναστών από τα νησιά του Αιγαίου στην Τουρκία, την οικονομική βοήθεια στην Άγκυρα με 3+3 δις ευρώ, άνοιγμα ενός μόνον κεφαλαίου των ενταξιακών διαπραγματεύσεων που δεν έχει μπλοκάρει η Κύπρος και άρση της βίζας υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Η συμφωνία αποτελείται από εννέα σημεία συμπεριλαμβανομένου επίσης του σχεδίου ανταλλαγής προσφύγων από τη Συρία σε βάση «έναν προς έναν» δίνοντας καταρχάς 72 χιλιάδες θέσεις απευθείας μετεγκατάστασης στην Ε.Ε (TVXS, 2016). Η Ε.Ε. οφείλει να εντείνει περαιτέρω τις προσπάθειες διαχείρισης του μεταναστευτικού προβλήματος, ειδικά αν λάβει υπόψη σε πόσο μεγάλο κίνδυνο έχουν περιέλθει κράτη μέλη της.

Τη σημαντικότερη ζημιά την έχει αντιμετωπίσει η Ελλάδα, η Ιταλία και η Τουρκία. Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί από το 2015 έως και το 2018 πάνω από 1 εκατομμύριο θαλάσσιες αφίξεις (Σάλτου, 2018). Το πρώτο τεράστιο κύμα, εμφανίστηκε το 2015, περίοδος δημοψηφίσματος και εκλογών στην χώρα. Η σύγκρουση στη Συρία εντατικοποιήθηκε και οι πρόσφυγες εκμεταλλεύτηκαν το καλοκαίρι για έλθουν δια θαλάσσης (Vasiliakis, 2017, σ. 30). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η Ελλάδα να έρχεται αντιμέτωπη με μια πρωτόγνωρη κατάσταση έκτακτης ανάγκης, καθώς το ποσοστό των προσφύγων που εισέρχονται στη χώρα φτάνει επίπεδα ρεκόρ. Οι υποδομές και οι υπηρεσίες υποδοχής, όπως και η διαδικασία καταγραφής, δεν είναι δυνατόν να καλύψουν τις υπερβολικά μεγάλες ανάγκες, ενώ ο συνωστισμός στα νησιά έχει αυξηθεί ραγδαία. Η χώρα, με ένα τεράστιο δημόσιο χρέος, δε μπορεί να προσφέρει κάλυψη ακόμα και στις στοιχειώδεις ανάγκες των ανθρώπων που φθάνουν καθημερινά στις όχθες της. Πρακτικά, αυτοί που τους υποδέχονται και τους προσφέρουν βοήθεια (π.χ. τρόφιμα, νερό, κουβέρτες, οδηγίες για το πώς θα φθάσουν στα κέντρα ταυτοποίησης) είναι κυρίως εθελοντές, ακτιβιστές και άλλα ενεργά μέλη της κοινωνίας των πολιτών. Είναι ξεκάθαρο ότι το ποσοστό των αφίξεων έχει ξεπεράσει κάθε πρόβλεψη των κρατικών αρχών, όπως και των αρχών άλλων ευρωπαϊκών κρατών, που δεν ήταν έτοιμες να αντιμετωπίσουν μια τέτοια κρίση έκτακτης ανάγκης. Ουσιαστικά η κατάσταση μετατράπηκε σε «κρίση» λόγω της έλλειψης ύπαρξης εθνικού και ευρωπαϊκού σχεδιασμού διαχείρισης και κοινής ολοκληρωμένης πολιτικής της ΕΕ σε ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου (Demiri, 2015, σ. 2).

Οι πιο πολλοί μετανάστες και πρόσφυγες που φτάνουν στην Ελλάδα ακολουθούν τη θαλάσσια οδό της Νοτιοανατολικής Μεσογείου και καταπλέουν στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου, κυρίως σε

Λέσβο, Κω, Χίο, Σάμο και Λέρο. Οι συνθήκες ζωής είναι άθλιες ακόμα και όταν φτάνουν στα κέντρα υποδοχής με τρομερή καθυστέρηση στη καταγραφή τους, τα κέντρα λόγω του συνωστισμού κάνουν τις συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής αφόρητες που μερικές φορές διαχέεται κ σε άλλα μέρη των νησιών. Η εγκληματικότητα έχει γίνει καθημερινότητα στα κέντρα αυτά, με αποτέλεσμα η διαβίωση να είναι εξευτελιστική κ απάνθρωπη (βιασμοί, φόνου). Ακόμα και η αποσυμφόρηση των νησιών, αφού στέλνονται πλέον σε κέντρα φιλοξενίας και στην ηπειρωτική Ελλάδα δεν είναι αρκετό για να ηρεμήσει η κατάσταση αφού καθημερινά έρχονται όλο κ περισσότεροι. Μέσα σε όλα έρχεται να προστεθεί κ η οργή των μεταναστών για την διαχείριση του θέματος από την Ευρώπη, τα κράτη όπως η Ελλάδα, τις ΜΚΟ και τους Διεθνής Οργανισμούς (Demiri, 2015, σ. 5) . Το μεταναστευτικό ζήτημα βρήκε την Ελλάδα σε μια πολύ δύσκολη συγκυρία. Μετά από τόσα χρόνια δεν έχει καταφέρει να ανταπεξέλθει αποτελεσματικά στο ρόλο του «οικοδεσπότη» (Kalapidis & Moustakis, 2015). Η οικονομική κρίση που ταλαιπωρεί τη χώρα σε συνδυασμό με την δυσανεμία της κοινωνίας αποτελούν τεράστιο ήδη φορτίο για τη χώρα. Η Ελλάδα ενώ είναι η «πόρτα» της Δύσης για την Ανατολή, είναι εντελώς ανοργάνωτη σε θέματα όπως το μεταναστευτικό. Όχι μόνον η Ελλάδα αλλά κ η Ιταλία έχουν κριθεί ανίκανες να περιορίσουν τη διέλευση προσφύγων. Η Ε.Ε. δεν έχει δώσει τα πρέπει κονδύλια και έτσι η κατάσταση έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις (Παπαδοπούλου, 2017, σ. 85) . Ως εκ τούτου κρίνεται αναγκαία και μια νέα μέθοδος διαχείρισης του προβλήματος.

Ο κυριότερος λόγος για τη τωρινή κατάσταση έκτακτης ανάγκης με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες είναι η έλλειψη ύπαρξης μιας κοινής πολιτικής της ΕΕ σε ζητήματα που άπτονται μετανάστευσης και ασύλου. Κάθε χώρα της ΕΕ είχε τη δική του πολιτική για το ζήτημα, ενώ υπήρχαν κράτη όπως η Ελλάδα που δεν είχαν καν ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική μέχρι πρότινος. Σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που περνάει η χώρα είναι λογικό να επικρατεί «χάος». Αυτό είναι και ο κύριος λόγος που βρίσκεται τόσο εκτεθειμένη στο κίνδυνο των μεταναστευτικών ροών. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, η χώρα και η ΕΕ έχουν βρεθεί πλέον να λαμβάνουν μέτρα εκ των υστέρων για να διαχειριστούν την κρίση , αντί να την έχουν προλάβει (Demiri, 2015, σ. 6) . Μέσα σε αυτά τα μέτρα είναι τα εξής: συνοριακοί έλεγχοι όσο μπορούν να πραγματοποιηθούν, πολιτική ασύλου, δημιουργία hotspots και κέντρων φιλοξενίας και ενισχύθηκε η παρουσία της Frontex στο Αιγαίο. Όλα αυτά θα αναλυθούν εκτενώς στο επόμενο κεφάλαιο. Δεν είναι όμως αρκετά όπως έχει φανεί από την έως τώρα πορεία της κατάστασης.

Οι επιπτώσεις και οι κίνδυνοι που ενέχει η κατάσταση για τη χώρα είναι πολλές. Ήδη η ξеноφοβία έχει φτάσει στα ύψη, πράγμα το οποίο οδήγησε και στην άνοδο της ακροδεξιάς στη χώρα (Χρυσή Αυγή) όπως και σε άλλες χώρες της Ε.Ε.. Η οικονομία δέχεται πλήγματα καθημερινά, τα νησιά βουλιάζουν, ο τουρισμός τους έχει πληγεί λόγω των μεταναστών και η κοινωνία είναι σε αναταραχή.

Αξίζει να σημειωθεί πάντως πως η χώρα σηκώνει μεγάλο βάρος παρά την άσχημη κατάσταση που η ίδια βιώνει. Προσπαθεί με προγράμματα να ενισχύσει την ένταξη των μεταναστών στη χώρα, προσπαθεί να βρει μέρος να στεγαστούν όλοι αυτοί οι άνθρωποι και να βοηθήσει με περιπολίες κυρίως στα θαλάσσια σύνορα που έχουν μετατραπεί σε νεκροταφεία. Με όσα μέσα διαθέτει προσπαθεί να εξαλείψει το «ανθρώπινο εμπόριο» και να προστατέψει την αξιοπρέπεια αυτών των ανθρώπων προσπαθώντας να προστατέψει τα ανθρώπινα δικαιώματά τους (Miller & Chtouris, 2017).

Όπως θα αποδειχθεί και στη συνέχεια οι κίνδυνοι είναι πολλοί για τη χώρα και μείζονος σημασίας. Πρέπει να εξεταστεί άλλος τρόπος προσέγγισης της διαχείρισης της κρίσης με ανάλυση των κινδύνων, καταγραφή τους και ανάδειξη τους από το πιο ασήμαντο ως το πιο σημαντικό. Με αυτό το τρόπο η λήψη αποφάσεων ίσως αλλάξει δρόμο και φανεί πιο αποτελεσματική. Για αυτό θα παρουσιαστεί μια προσέγγιση στη παρούσα εργασία με τη βοήθεια μιας άλλης επιστήμης, της διοίκησης της διακινδύνευσης.

3. Ανάλυση Κινδύνων των μεταναστευτικών ροών με Risk Matrix

Η μεγάλη κρίση που στις μέρες μας μαστιάζει τις χώρες της Ε.Ε και κυρίως τα κράτη υποδοχής του Ευρωπαϊκού Νότου όπως η Ελλάδα κ η Ιταλία, προκλήθηκε σε συνδυασμό του προσφυγικού κ του μεταναστευτικού προβλήματος. Το ζήτημα πηγάζει κυρίως από τη σπαρασσόμενη Συρία αλλά κ από την ευρύτερη Μέση Ανατολή καθώς και από πολλές Αφρικανικές χώρες

Η αύξηση των πληθυσμιακών ροών τα τελευταία χρόνια αποτελεί ζήτημα υψίστης σημασίας κ εθνικής ασφάλειας για τις χώρες υποδοχής όπως η Ελλάδα κ η Ε.Ε. γενικότερα. Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθούν οι κίνδυνοι που έχουν προκύψει ή μπορεί να φανούν στο μέλλον πιο έντονα με τη βοήθεια της διοίκησης της διακινδύνευσης και συγκεκριμένα ενός εργαλείου της, του Risk Matrix. Μέσα από αυτή την ανάλυση θα γίνει μια προσέγγιση ώστε να γίνει κατανοητό πως η διοίκηση της διακινδύνευσης είναι χρήσιμο εργαλείο για την εξωτερική και εσωτερική πολιτική της χώρας.

Θα γίνει μια πρώτη προσπάθεια απεικόνισης και αξιολόγησης κινδύνων με τους οποίους έρχεται αντιμέτωπη η Ελλάδα (ίσως και η Ε.Ε.) από το μεταναστευτικό ζήτημα. Η ανάλυση ρίσκου αποτελείται από δύο μέρη. Αρχικά να γίνει εντοπισμός των βασικών χαρακτηριστικών και σε δεύτερο στάδιο να υπολογιστεί η πιθανότητα καθώς κ ο αντίκτυπος εκδήλωσης του κινδύνου.

Η μεταναστευτική κρίση βρήκε την Ελλάδα σε μια πολύ δυσχερή θέση τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά. Στη χώρα το ζενίθ της μεταναστευτικής κρίσης τυγχάνει να συμπίπτει με την οικονομική και πολιτική κρίση το καλοκαίρι του 2015. Αυτός είναι και ένας βασικός παράγοντας που υπάρχει δυσκολία στο να γίνει κατανοητή η βραχυπρόθεσμη επίπτωση της κρίσης του μεταναστευτικού (Πανισκάκη, 2017, σ. 52). Η εισροή μεταναστών συνεχίζεται ακόμα και σήμερα με εντεινόμενους ρυθμούς. Οι εκτιμήσεις δείχνουν πως δεν αναμένεται να φθίνει αλλά να εκτιναχτεί το ποσοστό των εισερχομένων μεταναστών (Πρίφτη, 2015). Αυτή η κατάσταση οδήγησε την ήδη καταπονημένη από τη κρίση Ελλάδα να παρουσιάσει και άλλα προβλήματα στο εσωτερικό της. Το μεγάλο αυτό πρόβλημα των μεταναστευτικών ροών αποδεικνύει καθημερινά την ανάγκη για διαχείριση της κρίσης. Οι κίνδυνοι πλέον είναι ορατοί στο εσωτερικό της χώρας, ε πολλοί κ συνεχώς αυξανόμενοι όπως και τα ρεύματα μεταναστών που φτάνουν στη χώρα καθημερινά. Όσο ποτέ άλλοτε η Ελλάδα βρίσκεται σε δυσχερή κατάσταση τόσο οικονομικά, πολιτικά όσο και κοινωνικά. Κρίνεται αναγκαίο να υπάρξει εκτενής κ συνεχής διαχείριση της κρίσης με εργαλεία που μπορούν να διατεθούν από τη διοίκηση της διακινδύνευσης και να τα χειριστούν αρμόδιοι λήπτες αποφάσεων. Το πρόβλημα είναι μεγάλο, ο κίνδυνος σημαντικός για τη χώρα και χρήζει άμεσης διαχείρισης. Στην επόμενη ενότητα, θα γίνει μια ανάλυση των κινδύνων που απασχολούν τη χώρα τη δεδομένη χρονική στιγμή και σχετίζονται με το μεταναστευτικό ζήτημα. Στη συνέχεια θα απεικονιστούν με μια μήτρα κινδύνων ως προς το πόσο σημαντικοί είναι και ποιοι χρήζουν άμεσης διαχείρισης.

3.1 Αναγνώριση και Διαχείριση κινδύνων

Στο κεφάλαιο αυτό, μέσα από τη βιβλιογραφία που διατίθεται, παραθέτονται οι πιο σημαντικοί κίνδυνοι που εμφανίστηκαν με το μεταναστευτικό ρεύμα που πληγεί τη χώρα έντονα από το 2015. Θα γίνει μια σύντομη ανάλυση τους και εν συνέχεια θα ταξινομηθούν από το πιο ασήμαντο ως το πιο σημαντικό για διαχείριση, όπως θα γινόταν από αρμόδιους διαχειριστές και λήπτες αποφάσεων. Οι κίνδυνοι είναι:

1. **Αύξηση του αισθήματος της ξενοφοβίας.** Η αύξηση αυτή οφείλεται σε αρκετές φοβίες του γηγενή πληθυσμού της χώρας. Επικρατεί η άποψη, πως οι μετανάστες θα διεκδικήσουν και θα πάρουν θέσεις εργασίες από τους Έλληνες πολίτες καθώς επίσης και από το φόβο για αλλοτρίωση της ελληνικής κοινωνίας και αύξησης της εγκληματικότητας. Σύμφωνα με

έρευνες του Εθνικού Κέντρου Ερευνών, 6 στους 10 Έλληνες θεωρούν τους μετανάστες κίνδυνο για τη ζωή και τη κοινωνία καθώς και το 59% πιστεύει πως οι μετανάστες παίρνουν τις δουλειές από τους Έλληνες (ΕΙΕ, 2019). Οι ανειδίκευτοι εργάτες αυξάνουν τον ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας. Προσφέρουν «φθηνή» εργασία με αποτέλεσμα να προτιμούνται από Έλληνες εργάτες. Χαρακτηριστικό είναι σύμφωνα με το Ινστιτούτο Οικονομικών Υποθέσεων πως το 2013 η Ελλάδα ήταν στη πρώτη θέση μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ σε ποσοστό παρανόμως εργαζόμενων μεταναστών το οποίο ποσοστό έφτανε το 4,5 % της συνολικής απασχόλησης (Λαυρέτζος, 2016, σ. 6) . Ο κίνδυνος αυτός από την άλλη όμως, θα μπορούσε να μετατραπεί σε ευκαιρία διότι οι μετανάστες που έρχονται μπορούν να αποτελέσουν νέο εργατικό δυναμικό και να ανοίξουν θέσεις εργασίας. Επίσης, εφόσον έχουν δουλειά θα μπορούν να συμβάλλουν και στην κίνηση της αγοράς ως υγιείς καταναλωτές (Πανισκάκη, 2017, σ. 50). Ο φόβος φυσικά είναι πιο ριζωμένος μέσα στους Έλληνες. Αυτό το συναίσθημα έρχεται να εντείνει η παρουσίαση των μεταναστών από τα Μ.Μ.Ε ως αιτία για την αυξανόμενη εγκληματικότητα στη χώρα. Σε συνδυασμό με αυτό έρχεται να ενισχύσει τη ξеноφοβία και το αίσθημα της απώλειας της εθνικής ταυτότητας. Οι Έλληνες είναι ένας λαός με έντονα συνδυασμένο μέσα του το έθνος=κράτος. Όλα τα παραπάνω εντείνουν την άποψη πως η μετανάστευση είναι ίσως μια δύναμη αλλοίωσης του εθνικού χαρακτήρα της χώρας (Maurikos-Adamou, 2017, σσ. 32-33).

2. **Ο φόβος του «Ισλάμ».** Με την αυξανόμενη έλευση μεταναστών από χώρες της Ανατολής άρχισε να δημιουργείται έντονα φόβος για την εθνική ταυτότητα κ την ελληνορθόδοξη ελληνική ταυτότητα. Σε αυτό ριζικό ρόλο έπαιξε κ η γεωγραφική θέση της Ελλάδας απέναντι από τη Τουρκία καθώς κ το ιστορικό «τραύμα» από την εποχή της Τουρκοκρατίας. Το φόβο αυτό έρχεται να εκμεταλλευτεί περίτεχνα η ακροδεξιά παράταξη της χώρας. Η θρησκεία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη πολιτική σκηνή της χώρας (Sakellariou, 2017, σ. 513) . Η Ελλάδα είναι από τις λίγες χώρες που να είσαι Έλληνας σημαίνει και Χριστιανός Ορθόδοξος (Maurikos-Adamou, 2017, σ. 32). Η ελληνική ορθόδοξη εκκλησία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας κ της εθνικής ταυτότητας (Πατρίς-Θρησκεία-Οικογένεια). Το κλειδί της θρησκείας κ της εθνότητας σε κάνει να κατανοείς τους φόβους αλλά όχι και τους υποτιθέμενους εχθρούς. Σημαντικό ζήτημα είναι κυρίως η κοινωνική συνοχή που απειλείται από τους μετανάστες. Προερχόμενοι από διαφορετικό πολιτιστικό κ πολιτισμικό επίπεδο, κυρίως με διαφορετική θρησκεία, υπάρχει κίνδυνος να δημιουργήσουν ισχυρές φυλετικές ομάδες με τις δικές τους θρησκευτικές πεποιθήσεις. Αυτό, όχι μόνο δε θα βοηθήσει στην απορρόφηση από την ελληνική κοινωνία αλλά υπάρχει ο φόβος επιβολής του δικού τους θρησκευόμενου (Επιτήδειος, 2010) .Είναι κατανοητό πως ένα κράτος χρειάζεται την εθνική του ταυτότητα και φρόνηση αλλά πλέον η πολυπολιτισμικότητα είναι γεγονός σε όλα τα κράτη που έχουν δεχτεί μετανάστες. Ο φόβος αυτός ενισχύεται σημαντικά από τις εκδηλώσεις βίας μεταξύ των μεταναστών καθώς και από τα τρομοκρατικά χτυπήματα που έχουν γίνει από μετανάστες της Ανατολής σε χώρες της Ε.Ε. μέσα στα χρόνια αυτά που εκδηλώθηκε και το μεταναστευτικό ζήτημα (Sakellariou, 2017, σ. 517) .
3. **Άνοδος της Ακροδεξιάς/ Χρυσή Αυγή.** Η μαζική άφιξη μεταναστών επηρέασε την εκλογική συμπεριφορά των ελλήνων ψηφοφόρων (Vasiliakis, 2017, σ. 1). Έχει παρατηρηθεί ότι οι πολίτες νιώθουν απόρριψη από τις κυβερνήσεις και απογοήτευση που αποτυγχάνουν να διαχειριστούν επιτυχώς τη κρίση (Vasiliakis, 2017, σ. 30) . Το 2015 έρευνες που πραγματοποιήθηκαν δείχνουν ότι η δήμοι που είναι πιο εκτεθειμένοι στην εισροή μεταναστών παρουσίασαν υψηλό ποσοστό ψήφων στη Χρυσή Αυγή (Vasiliakis, 2017, σ. 41) .Συγκεκριμένα , αυξήθηκαν τα ποσοστά της Χρυσής Αυγής σε Λέσβο, Κω, Σάμο, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ έχασε ποσοστό της εκλογικής του δύναμης συγκριτικά με τις εκλογές του Ιανουαρίου του 2015 σε Λέρο, Κω και Σάμο. Η κατάσταση αυτή στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, ήταν συνεπεία της ανυπαρξίας πολιτικής και της αδυναμίας της κυβέρνησης να δώσει γρήγορη λύση το πρόβλημα, αυτό φαίνεται ότι απέβη υπέρ της Χρυσής Αυγής (Γεωργιοπούλου, 2015, σ. 1). Η τετραετία που ακολούθησε από τότε απέδειξε πως η Χρυσή Αυγή δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένα από τα αρνητικά της κρίσης.

Λογικό αν σκεφτεί κανείς τους προηγούμενους κινδύνους που αναλύθηκαν (ξενοφοβία, φόβος Ισλάμ) τους οποίους και εκμεταλλεύτηκε η Χρυσή Αυγή με ρητορικές φανατισμού και μίσους, τονώνοντας το εθνικό φρόνημα στους απογοητευμένους Έλληνες. Μεγάλη επιτυχία κατέστη ότι στις εκλογές του 2019 η Χρυσή Αυγή βγήκε εκτός Βουλής μετά από 7 χρόνια.

4. **Κακή εικόνα Ελλάδας.** Η μεταναστευτική κρίση βρήκε την Ελλάδα ανέτοιμη να αντιμετωπίσει το γεγονός αποτελεσματικά και με ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική. Η οικονομική κρίση επιβάρυνε ακόμα περισσότερο την αναποτελεσματικότητα των θεσμών κ των κρατικών μηχανισμών. Καθημερινά τα Μ.Μ.Ε. σε όλο το κόσμο δείχνουν εικόνες εξαθλίωσης και αναξιοπρέπειας από τα κέντρα φιλοξενίας, τα Hotspots και τις αφίξεις των μεταναστών στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (Demiri, 2015) . Το χειρότερο όμως είναι πως η ανετοιμότητα αυτή της Ελλάδας κ όχι μόνο, αλλά και της Ε.Ε., έχει μετατρέψει τη Μεσόγειο σε «νεκροταφείο μεταναστών» αφού δεκάδες μετανάστες χάνουν τη ζωή τους καθημερινά στη προσπάθεια τους να φτάσουν στα παράλια της χώρας (Πρίφτη, 2015) . Οι άνθρωποι που πεθαίνουν στη Μεσόγειο και ο τρόπος διαχείρισης από τις ελληνικές κυβερνήσεις και αρχές δείχνει στα μάτια των διεθνών Μ.Μ.Ε. σαν να μην υπάρχει σεβασμός σε θεμελιώδη δικαιώματα. Τα δικαιώματα τους εξαρτώνται συχνά από την εθνικότητα τους και το κράτος προσέλευσης τους. Παρά τα δικαιώματα του ανθρώπου να αφήσει τη χώρα του, υπάρχει και δικαίωμα που έρχεται σε σύγκρουση με τη δύναμη του κράτους να επιστρέψει πίσω όσους επιλέγει. Όλες οι παραπάνω εικόνες και πολιτικές μόνο κακό κάνουν στην Ελλάδα και την Ε.Ε. διεθνώς. Η διακυβέρνηση των συνόρων αγγίζει ζητήματα δικαιοσύνης τα οποία αμφισβητούν τη νομιμότητα των θεσμών και πολιτικών (Lendaro, 2016, σ. 155) Είναι ξεκάθαρο πως τέτοια αντιμετώπιση απέναντι σε ανθρώπους που ζητάνε ένα καλύτερο αύριο σε συνδυασμό με την κακή διαχείριση της κατάστασης αφήνει εκτεθειμένη τη χώρα διεθνώς (μαζί και την Ε.Ε.).
5. **Οικονομία.** Η οικονομία επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και ένας από αυτούς είναι οι γεωπολιτικές αναταράξεις. Μία από αυτές είναι και το μεταναστευτικό ζήτημα. Τα κράτη της Νότιας Ευρώπης, όπως η Ελλάδα (και η Ιταλία- Ισπανία) τα οποία έχουν πληγεί ιδιαίτερα από την οικονομική κρίση είναι και αυτά που έχουν πληγεί περισσότερο από το μεταναστευτικό ζήτημα . Τα κράτη του Ευρωπαϊκού Βορρά δείχνουν αδιαφορία αφήνοντας τη διαχείριση του ζητήματος στις ήδη πολύ πληγέντα κράτη των νότιων. Επιπροσθέτως, η οικονομική κρίση ενισχύει τις εσωτερικές μεταναστευτικές ροές. Οι χώρες του Νότου προμηθεύουν με ανθρώπινο δυναμικό το Βορρά ενώ η ανάγκη για εισαγωγή εργαζομένων από τρίτες χώρες μειώνεται κατάφωρα. Επιπλέον, οι γεωπολιτικές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στα αραβικά κράτη φέρνουν καθημερινά τεράστια κύματα μεταναστών στις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου. Η ανάγκη εμπεριστατωμένης, αποφασιστικής και αποτελεσματικής αντιμετώπισης τους θέματος από πλευράς Ε.Ε. είναι μεγαλύτερη από ποτέ. Η συνειδητή επιλογή απόκρυψής του οδηγεί στη γιγάντωση του ενώ η συνύπαρξη με την οικονομική κρίση έχουν ως αποτέλεσμα λυπηρά και ανησυχητικά φαινόμενα παλαιότερων ετών ,όπως η ξενοφοβία και ο ρατσισμός να εμφανίζονται ξανά στην Ευρώπη (Πραχαλιάς , 2014, σ. 5) .

Οι επιπτώσεις στην οικονομία λόγω της μεταναστευτικής κρίσης είναι πολλές. Ειδικά με την οικονομική ύφεση στην χώρα είναι σχεδόν αδύνατον να καλυφθούν οι ανάγκες των τόσων ανθρώπων που καταφθάνουν στις όχθες της χώρας σε καθημερινή βάση. Ασκείται πίεση στους ανεπαρκείς πόρους, οι μετανάστες ερχόμενοι σε μια συγκεκριμένη περιοχή μπορεί να αυξήσουν τη ζήτηση ορισμένων ανεπαρκών πόρων (τυπικό παράδειγμα είναι η διαμονή) , με αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους αυτών (Πραχαλιάς , 2014, σ. 5) .

Οι οικονομικές επιπτώσεις όσο περνάει ο καιρός φαίνονται να αυξάνονται όπως και η δυναμική των μεταναστευτικών ροών. Οι προαναφερθείσες ροές το 2015 αντιστοιχούσαν στο 2,6% του πληθυσμού της Ελλάδος. Το πρόβλημα σε σχέση με άλλες χώρες μέλη της Ε.Ε. είναι τεράστιο κ αν μέσα σε αυτό προσθέσουμε κ την οικονομική κρίση της χώρας τότε είναι ξεκάθαρο πλέον πόσο

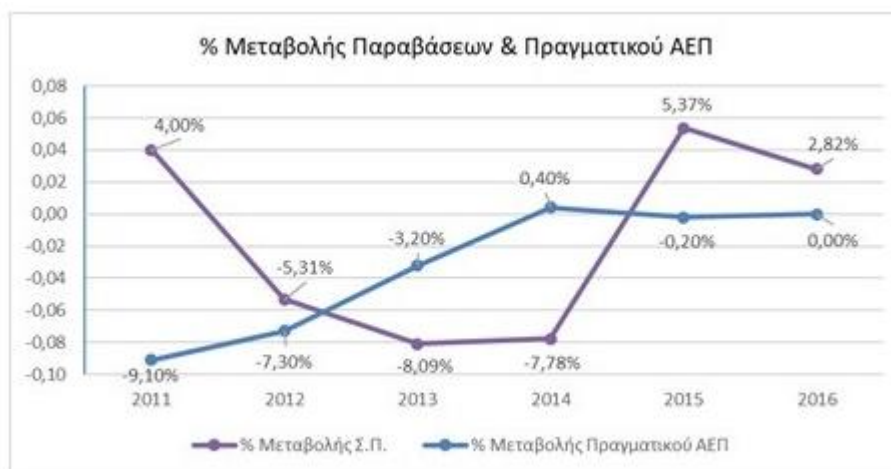
έντονο κ επικίνδυνο είναι το πρόβλημα. (χαμηλότερο ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ και από την Ιταλία) (Πανισκάκη, 2017).

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η οικονομία έχει πληγεί από διάφορες πλευρές. Μια από αυτές είναι και ο τουρισμός. Τα περισσότερα προβλήματα μάλιστα αντιμετωπίζουν τα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου που δέχονται και τις αφίξεις των μεταναστών. Ειδικότερα, έχει πληγεί ο τουρισμός καθώς τα περισσότερα κύματα μεταναστών φθάνουν καλοκαιρινούς μήνες που ο καιρός ευνοεί το ταξίδι. Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι οι επιπτώσεις είναι πολλές στη τοπική οικονομία. Έχουν επηρεαστεί σημαντικά οι οικονομικές δραστηριότητες, οι εμπορικές συναλλαγές και μεμονωμένα η τοπική παραγωγή και η αγροτική δραστηριότητα. Πιο ορατά όμως φαίνεται στο τουρισμό όπως προαναφέρθηκε. Σύμφωνα με εκτιμήσεις ξενοδοχειακών, τουριστικών και άλλων άμεσα εμπλεκόμενων στα εν λόγω νησιά η ζημιά είναι αισθητή με ακυρώσεις κρατήσεων, ακυρώσεις συνεδρίων και κρουαζιερόπλοιων, συρρίκνωση τουριστικής περιόδου, ακυρώσεις πτήσεων και μειωμένος αριθμός κρατήσεων. Έτσι λοιπόν με μειωμένο τον τουρισμό των νησιών πλήγεται ευρύτερα και η οικονομία και άλλα κλάδοι όπως η εστίαση. Για μια χώρα όπως η Ελλάδα που στηρίζεται κατά πολύ στο τουρισμό της η κατάσταση αυτή πρόκειται για πλήγμα (Πανισκάκη, 2017, σ. 54) .

Πέρα από τις επιπτώσεις στο τουρισμό, οι μεταναστευτικές ροές έχουν προκαλέσει ζημιά στην οικονομία της χώρας και εξαιτίας των τρομερών δαπανών για σίτιση, είδη πρώτης ανάγκης, δαπάνες για φιλοξενία (διανυκτερεύσεις) που δυστυχώς λόγω της κρίσης αν δεν δίνονται κονδύλια από ΜΚΟ και Ε.Ε. η χώρα δε μπορεί να ανταπεξέλθει. Οι ζημιές στα νησιά που γίνονται με τις αφίξεις είναι πολλές και χρειάζονται χρήματα για να αποκατασταθούν. Ακόμα και για δημιουργία κέντρων φιλοξενίας απαιτούνται λεφτά που η χώρα αδυνατεί να δώσει (μόνο για τον Ελαιώνα χρειάστηκαν 3 εκατ.). Για να μπορέσουν και αυτοί οι άνθρωποι που έρχονται να ζήσουν με αξιοπρέπεια απαιτούνται υποδομές και εξοπλισμός που η χώρα αδυνατεί να προσφέρει ειδικά εφόσον «πιάστηκε» απροετοίμαστη και σε περίοδο ύφεσης με υποβαθμισμένο ήδη το βιοτικό επίπεδο του γηγενή πληθυσμού της (Πανισκάκη, 2017, σσ. 41-43) .

Λόγω αυτών των συγκυριών το μεταναστευτικό ζήτημα κοντεύει να μετατραπεί σε ένα από τα τραγικότερα δράματα της ιστορίας του σύγχρονου κόσμου (Άλομπειντ, 2016, σ. 1) . Η οικονομία έχει πληγεί τρομερά και πλέον υπάρχει διάχυτη απογοήτευση, οικονομική ανασφάλεια και κοινωνική ανησυχία. Δεν έχουν άδικο πολλοί να θεωρούν ότι το ζήτημα πλέον είναι ζήτημα και εθνικής ασφάλειας. Στο παρακάτω πίνακα φαίνονται οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην οικονομία της Ελλάδας από τη μεταβολή του ΑΕΠ.

Εικόνα 1 Μεταβολή ΑΕΠ ως αποτέλεσμα της μετανάστευσης (πηγή: www.insider.gr)

1. **Οργανωμένο έγκλημα/ Διασυνοριακή εγκληματικότητα.** Η μεταναστευτική κρίση έχει γιγαντωθεί τα τελευταία έτη. Δυστυχώς, η μετανάστευση πλέον συνεπάγεται πολύ συχνά και λαθρομετανάστευση και οργανωμένο έγκλημα. Εκτιμήσεις αναφέρουν πως

κυκλοφορούν ανάμεσα μας σχεδόν 1,5 εκατομμύριο λαθρομετανάστες όταν ο πληθυσμός της χώρας ανέρχεται στα 11 περίπου εκατομμύρια (Φεστερίδης, 2010). Τα τελευταία χρόνια λόγω της μεγάλης λαθρομετανάστευσης, παρατηρείται αύξηση της εγκληματικότητας. Το σοβαρότερο πρόβλημα αποτελεί η εμπορία ανθρώπων. Συγκεκριμένα, χωρίς τη θέλησή τους και την φυγή τους από τις χώρες καταγωγής τους, είναι μια επιχείρηση που προσδίδει τεράστια κέρδη και οι διακινητές έχουν ελάχιστο κίνδυνο να αποκαλυφθούν και να τιμωρηθούν. Για τους μετανάστες είναι μια πολύ επικίνδυνη κατάσταση, αφού είναι ευάλωτοι σε κινδύνους που απειλούν την ζωή τους ή τυγχάνουν εκμετάλλευσης από διάφορα κυκλώματα εμπορίας ανθρώπων. Το οργανωμένο έγκλημα λόγω του διακρατικού και διεθνικού του χαρακτήρα απειλεί σοβαρά την οικονομία και την ασφάλεια και κατατάσσεται στις «Ασύμμετρες Απειλές» ως προς την αντιμετώπιση του (Λάγγαρης, 2007). Διαμορφώνεται έτσι ένα πλαίσιο γεωπολιτικής μέσα στο οποίο αναπτύσσονται δυναμικές και πρότυπα τόσο γεωοικονομικά όσο και γεωστρατηγικά, που συνθέτουν μια «μη στρατιωτική πλευρά ασφαλείας» στο χώρο της Ε.Ε. Το γεγονός αυτό αποτελεί «ασύμμετρη απειλή» που υπονομεύει την ισχύ του ενιαίου γεωγραφικού, πολιτικού και οικονομικού χώρου της Ε.Ε και της Ελλάδας (Δενιόζος, 2018, σ. 7). Στη περίπτωση του μεταναστευτικού ζητήματος επιδίδεται σε δραστηριότητες, στις οποίες είναι οι εξής: 1) διαφθορά και δωροδοκία, 2) πλαστά ή ψευδεπίγραφα έγγραφα, 3) Παράνομα οικονομικά οφέλη, 4) υπεξαιρέσεις, 5) ξέπλυμα χρήματος, 7) δημιουργία «μπροστινών επιχειρήσεων» ως κάλυψη παράνομων δραστηριοτήτων (Μπούμπουλης, 2016, σσ. 120-121). Ακόμα, σε επίπεδο οικονομικό (οικονομική εκμετάλλευση) εξελίσσονται δραστηριότητες όπως δουλεμπόριο, διακίνηση λαθρομεταναστών κυρίως γυναικών για σεξουαλική κακοποίηση, εμπορίας ναρκωτικών και όπλων (Λάγγαρης, 2007). Η συμμετοχή του οργανωμένου εγκλήματος στην παράνομη μετανάστευση έχει γιγαντωθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πολλοί μετανάστες που εισέρχονται παράνομα και με κάθε τρόπο στην Ευρώπη, έρχονται σε συνεννόηση με ανθρώπους, που ανήκουν σε ομάδες οργανωμένου εγκλήματος και έναντι χρηματικού ποσού προμηθεύονται πλαστά διαβατήρια ή κρύβονται μέσα σε φορτία, προκειμένου να περάσουν στην ευρωπαϊκό έδαφος (Μπούμπουλης, 2016, σ. 123). Το τελευταίο διάστημα το σκέλος του οργανωμένου εγκλήματος που απασχολείται με τη διακίνηση μεταναστών βλέπει τα κέρδη του να εκτινάσσονται. Οι άνθρωποι μέσα στην απελπισία τους να φύγουν από περιοχές που πλήττονται από το πόλεμο, πέφτουν εύκολα στα χέρια των διακινητών. Το πιο συχνό «κόλπο» είναι μετά από πληρωμή τους να στοιβάζουν τους μετανάστες άντρες αλλά κυρίως παιδιά και γυναίκες σε μικρά σκάφη ή φουσκωτά δίνοντας τους οδηγίες όταν φτάσουν στις ακτές να τρυπήσουν το φουσκωτό ώστε να επέμβει ομάδα διάσωσης (Πρίφτη, 2015). Το χειρότερο για την Ελλάδα αυτή τη στιγμή είναι πως πέρα από τους θανάτους στα παράλια της μέσα από τους μετανάστες καταφέρνουν να περάσουν λαθραία ναρκωτικά και ανθίζει η σεξουαλική κακοποίηση παιδική ή όχι (Μπούμπουλης, 2016). Θα μπορούσε κανείς να μιλήσει και για κρίση ασύλου η οποία γίνεται αντιληπτή από την άφιξη αυτών των γεγονότων. Οι υφιστάμενες δυσλειτουργίες μεταξύ ενός υπερεθνικού Σένγκεν και των αδύναμων καθεστώτων των κρατών όπως της Ελλάδας, σε συνδυασμό με τη FRONTEX που δεν επαρκεί η βοήθεια της έχει οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες ροές προσφύγων και γιγάντωση του οργανωμένου εγκλήματος-λαθρομετανάστευσης (Niemann & Zaun, 2017, σ. 38).

Στο παρακάτω πίνακα απεικονίζονται οι συλλήψεις για παράνομη είσοδο και παραμονή για το 2017 και 2018.

Εικόνα 2 Παράνομη είσοδος και παραμονή 2017-2018 (πηγή: www.astynomia.gr)

- 2. Τρομοκρατία.** Με την εμφάνιση του μεταναστευτικού θέματος υπάρχει διάχυτος ο φόβος πως μαζί με τους μετανάστες περνούν παράνομα και εξτρεμιστές μουσουλμάνοι. Ήδη στην Ευρώπη έχουν σημειωθεί μαζί με το ξέσπασμα της μεταναστευτικής κρίσης πολλές τρομοκρατικές επιθέσεις. Έχει γίνει γνωστό ότι η Πακιστανική Μυστική Υπηρεσία ISI, που κάλυπτε τον Μπιν Λάντεν σε Πακιστανικό έδαφος, έχει ενεργοποιηθεί στην Ελλάδα και θα έχει ενεργή παρουσία ανάμεσα στη κοινότητα των Πακιστανών μεταναστών που κατοικούν στη χώρα. Επίσης, μικρή κοινότητα παράνομων Σομαλών (φόβος ότι εμπλέκονται στη τρομοκρατική ισλαμική οργάνωση Αλ-Σαμπαάμπ) έχει εγείρει ανησυχία στις ελληνικές αρχές για ενδεχόμενα τρομοκρατικά χτυπήματα (Κολομβάκης, 2016). Σύμφωνα μάλιστα με τη καθηγήτρια κ. Μπόση (Μπόση, 2014) «Δεν υπάρχει κράτος που να είναι απόλυτα προφυλαγμένο. Η κινητικότητα αυτών των ατόμων θα είναι στην Ευρώπη και η Ελλάδα ως χώρος πρόσβασης μπαίνει μέσα στη συζήτηση. Εντός της Ευρωπαϊκής ηπείρου, λόγω του Σένγκεν η κινητικότητα ατόμων και αγαθών, ανοίγει τις πόρτες και σε αυτό το είδος. Η Ελλάδα είναι αποδέκτης μεγάλου ρεύματος μεταναστών. Η πιθανότητα δημιουργίας πυρήνων είναι υπαρκτή. Ωστόσο την Ελλάδα τη σώζει ότι δεν υπήρξε ποτέ αποικιοκρατική δύναμη και είχε καλές σχέσεις με μια σειρά από αυτές τις χώρες. Από εκεί και πέρα βέβαια, με τα ρεύματα των μεταναστών που έρχονται από τις χώρες που υπάρχουν συρράξεις και όχι μόνο, η Ελλάδα έχει γίνει αποδέκτης μεγάλου αριθμού μεταναστών, ανεξέλεγκτα. Τίποτα δεν αποκλείει καμία είδους κινητικότητα όσον αφορά τη δράση αυτών των ατόμων σε αυτό το επίπεδο. Βέβαια οι μετανάστες κάθε άλλο παρά τη βία έχουν κατά νου. Οι μετανάστες έρχονται και θέλουν να προχωρήσουν στις βόρειες χώρες όπου τους έχουν υποσχεθεί και μικρούς παραδείσους. Ωστόσο όταν εγκλωβίζονται εδώ, τους δίνεται το δικαίωμα του άγχους και του θυμού που αν αυτός ο θυμός γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από τους εξειδικευμένους στην έννοια του πολέμου, μπορεί να βιώσουμε κι εμείς τέτοιες καταστάσεις (Μπούμπουλης, 2016, σ. 83). Όλα τα παραπάνω οδηγούν σε τρομερή ανησυχία και φόβο την ελληνική κοινωνία και δημιουργούν περισσότερα περιστατικά ρατσιστικής βίας.
- 3. Εθνική Ασφάλεια.** Η Ελλάδα και η Ευρώπη ξαφνικά ήρθαν αντιμέτωπες με κύματα προσφυγικών ροών, εν μέσω κρίσης, με ελλείψεις – αν όχι ανύπαρκτες- υποδομές και προσωπικό, όπου ήταν σχεδόν αδύνατο να ελεγχθούν όλα τα άτομα τα οποία είχαν εισέλθει στη χώρα. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής οι αιτήσεις ασύλου που πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα 7/6/2013 έως 30/6/2018 ανέρχονται στις 167.322. Στην Ελλάδα υπάρχουν πλέον περίπου 600.000 νόμιμοι μετανάστες και περίπου άλλοι τόσοι παράνομοι, οι οποίοι είναι άγνωστο αν παρακολουθούνται οι δραστηριότητές τους. Δεδομένης της ρευστής γεωπολιτικής

κατάστασης στη Μέση Ανατολή, τη Βόρεια Αφρική αλλά και την έξαρση της τρομοκρατίας φαίνεται πως η διατήρηση της εθνικής και μετέπειτα της ευρωπαϊκής ασφάλειας είναι αναγκαία (Χουτέα, 2018). Αξίζει να σημειωθεί πως η κρατική ικανότητα και αυτονομία διαφέρει από κράτος σε κράτος με τα πιο αδύναμα κράτη όπως η Ελλάδα τη δεδομένη στιγμή να έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ασφάλεια τους σε σχέση με τα πιο ανεπτυγμένα και αυτόνομα κράτη (Adamson, 2006, σ. 167). Η Εθνική Ασφάλεια, όπως απέδειξαν και τα πρόσφατα γεγονότα, δεν μπορεί να αφήνεται κατά τρόπο ευκαιριακό στα χέρια ανθρώπων που ούτε γνωρίζουν, ούτε μπορούν να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες απαιτήσεις της. Πόσο διαφορετικά θα μπορούσαν να έχουν εξελιχθεί τα διάφορα περιστατικά με τους γείτονές της χώρας, εάν υπήρχε ένα Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας αποτελούμενο από ανθρώπους με πολυετή εμπειρία στις Ένοπλες Δυνάμεις ενεργούντων στα πλαίσια ενός μακροχρόνιου στρατηγικού σχεδιασμού; Πόσο μεγαλύτερη ασφάλεια θα αισθανόταν ο Έλληνας πολίτης γνωρίζοντας ότι η τύχη της χώρας του δε βρίσκεται στα χέρια ανθρώπων που έχουν επιλεγεί με κοντόφθαλμα κριτήρια εσωκομματικής ισορροπίας (Μπαλαούρας, 2018); Μεταξύ της διεθνούς μετανάστευσης και της διεθνούς ασφάλειας, η διασυννοριακή μετανάστευση επηρεάζει τα κρατικά συμφέροντα ως προς την ισορροπία δυνάμεων μεταξύ των κρατών, την ανησυχία για την κρατική ασφάλεια, την κρατική κυριαρχία και τη συνολική ικανότητα των κρατικών φορέων (Adamson, 2006, σ. 197). Η Ελλάδα ούσα η «πόρτα» της Ευρώπης στην Ανατολή πρέπει να διασφαλίσει πάση θυσία τα παραπάνω επομένως και την ασφάλεια στη περιοχή, αλλά όχι μόνη της, με τη βοήθεια της Ε.Ε. μπροστά στο μεγαλύτερο σύγχρονο κίνδυνο που γνώρισε η Δύση.

- 4. Υγεία.** Το τεράστιο κύμα μεταναστών που φτάνει καθημερινά στη χώρα έχει προκαλέσει ανησυχία και στο τομέα της υγείας. Οι άνθρωποι που φτάνουν από χώρες της Ανατολής είναι είτε από υποανάπτυκτες ή αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι φυσικό να έχει εγείρει ανησυχία στο γηγενή πληθυσμό ειδικά με τις συνθήκες που φτάνουν στη χώρα (εξαθλίωση, ταλαιπωρία) καθώς και με το άγνωστο σύστημα υγείας που είχαν στις χώρες τους και τις συνθήκες υγιεινής τους. Τα παραπάνω οδηγούν είτε να εμφανιστούν νέες ασθένειες, είτε ασθένειες που είχαν εξαλειφθεί με την εξέλιξη της ιατρικής (Επιτήδειος, 2010). Σημαντικό είναι λοιπόν, να υπάρξει ισότιμη και καθολική κάλυψη της υγείας του πληθυσμού και η στήριξη των προσφύγων αποτελεί προτεραιότητα «τόσο από σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα όσο και από κουλτούρα αλληλεγγύης προς τους αδυνάτους» (Αγγελίδης, 2019). Αρνητικό στον κίνδυνο αυτό είναι πως η Ελλάδα έχει ήδη προβληματικό σύστημα υγείας και τώρα καλείται να περιθάλψει περισσότερους ασθενείς από όσους αντέχει (Επιτήδειος, 2010). Παρά την ανησυχία είναι σημαντικό να τονιστεί ότι δεν έχει υπάρξει κάποιο κρούσμα μετάδοσης ιού από μετανάστες ή άλλες σοβαρές ασθένειες. Λόγω των συνθηκών διαβίωσης τους όμως πρέπει να ληφθούν μέτρα για να προληφθούν ασθένειες όπως η ηπατίτιδα, η φυματίωση και ο HIV.

Αφού έγινε ανάλυση των σημαντικότερων κινδύνων που έχουν εμφανιστεί με το μεταναστευτικό ζήτημα στη συνέχεια, θα γίνει απεικόνιση των κινδύνων που αναλύθηκαν παραπάνω με Μήτρα κινδύνων (Risk Matrix). Θα οριστεί η πιθανότητα και ο αντίκτυπος των κινδύνων σε μια κλίμακα 3x3. Ένας πίνακας κινδύνου 3x3 έχει 3 επίπεδα πιθανότητας και 3 επίπεδα αντίκτυπου. Για τη συγκεκριμένη έρευνα επιλέχθηκε η κλίμακα 3x3, οι μήτρες κινδύνου 3x3 είναι γενικά απλές για χρήση. Όταν ένας πίνακας κινδύνων είναι εύκολα κατανοητός, είναι πιο πιθανό να ενθαρρυνθεί μια ενημερωμένη συζήτηση σχετικά με τους κινδύνους που αναλύθηκαν ειδικά όταν πρόκειται για πολιτικούς κινδύνους που θεωρούνται πιο δύσκολοι για ποσοτικοποίηση και πιο διαφορετικοί. Κλίμακες 4x4 ή 5x5 επιλέγονται πιο συχνά σε πιο σύνθετους κινδύνους. Για τη σοβαρότητα της κατάστασης όπως αυτή που προκύπτει από το μεταναστευτικό ζήτημα μια κλίμακα με 3 διαβαθμίσεις όπως η 3x3 όπου απίθανο, μάλλον πιθανό και πιθανό είναι οι εκβάσεις, είναι πιο εύκολο και γρήγορο για τους αρμόδιους να διαχειριστούν το πρόβλημα όσο πιο σύντομα γίνεται (Admin, 2019). Οι 3 αυτές ζώνες καθιστούν το αποτέλεσμα της μήτρας κινδύνου πιο διαφανές, δίνοντας μια ξεκάθαρη διαίρεση σχετικά με τα μελλοντικά βήματα που πρέπει να γίνουν (Wilson, 2018).

Από το αποτέλεσμα του Πιθανότητα x Αντίκτυπος θα κριθεί κ η σημαντικότητα-σοβαρότητα του κινδύνου, τα επίπεδα ανοχής του. Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει τους κινδύνους καθώς και τη κλίμακα με τη πιθανότητα και τον αντίκτυπο τους όπου το 1= χαμηλό και 3= ισχυρό. Οι κίνδυνοι ταξινομήθηκαν για ευκολία με ονόματα από το Α1 όπου είναι ο πιο ισχυρός και Γ3 ο πιο ισχυρός. Ταξινομήθηκαν ανά 3 στη κλίμακα και κατά συνέπεια και ως προς το χρώμα σημαντικότητας τους. Στους πίνακες Risk Matrix χρησιμοποιείται ευρέως η τεχνική με τη διαβάθμιση των χρωμάτων όσο «ανεβαίνει» η σημαντικότητα των κινδύνων. Για παράδειγμα, το πράσινο χρώμα χρησιμοποιείται για τους πιο ισχυρούς κινδύνους. Το κίτρινο για τους κινδύνους με πιο υψηλό αντίκτυπο αλλά χαμηλότερη πιθανότητα. Το πορτοκαλί για τους πιο «επίφοβους» και οι κόκκινοι για τους σημαντικούς/ισχυρούς που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης. Αυτός ο τρόπος απεικόνισης βοηθάει στην ευκολότερη κατανόηση από τους αρμόδιους λήπτες αποφάσεων της κατάστασης, των κινδύνων που αναλύονται και ποιοι από αυτούς είναι πιο υψίστης σημασίας να μπουν σε διαδικασία διαχείρισης ώστε να αποφευχθεί κρίση ή επιδείνωση του προβλήματος (Wilson, 2018). Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως ειδικά σε ζητήματα όπως το μεταναστευτικό που έχουν πάρει τεράστιες διαστάσεις είναι πολύ χρήσιμα εργαλεία και βοηθούν στην άμεση και γρήγορη διαχείριση των κινδύνων που απειλούν τον εκάστοτε ενδιαφερόμενο.

Πίνακας 1 Ανάλυση κινδύνων πιθανότητα επί αντίκτυπο

	ΚΙΝΔΥΝΟΣ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ	ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ	ΕΚΔΗΛΩΣΗ
A1	Υγεία	1	1	1
A2	«Φόβος του Ισλάμ»	1	2	2
A3	Ξενοφοβία	2	1	2
B1	Άνοδος Ακροδεξιάς	3	1	3
B2	Τρομοκρατία	1	3	3
B3	Κακή Εικόνα Ελλάδος Διεθνώς	2	2	4
Γ1	Οργανωμένο Έγκλημα/Λαθρομετανάστευση	3	2	6
Γ2	Εθνική Ασφάλεια	2	3	6
Γ3	Οικονομία	3	3	9

Αντίκτυπος

Πίνακας 2 Risk Matrix

B1	Γ1	Γ3
A3	B3	Γ2
A1	A2	B2

Πιθανότητα

3.1.1. Συζήτηση

Για την καλύτερη κατανόηση της διαχείρισης κινδύνου μέσω της διοικητικής της διακινδύνευσης, πρέπει να οριστούν οι βασικές ιδέες του κινδύνου. Αρχικά, κίνδυνος σημαίνει να βρεθείς εκτεθειμένος στη πιθανότητα μιας κακής έκβασης. Η διαχείριση του κινδύνου σημαίνει ανάληψη ηθελημένης δράσης προκειμένου να μεταβάλλεις τις πιθανότητες προς όφελος σου, αυξάνοντας τις πιθανότητες καλών εκβάσεων και μειώνοντας τις πιθανότητες κακών εκβάσεων (Borge, 2008, σ. 20). Η στρατηγική διαχείρισης κινδύνων είναι η αποτροπή ή αποφυγή ανεπιθύμητων κινδύνων. Όσο καλύτερα αναγνωρίζουμε και ποσοτικοποιούμε το κίνδυνο τόσο καλύτερα μπορούμε να τον αποτρέψουμε ή να τον αποφύγουμε (Borge, 2008, σ. 70). Σε αυτό το σημείο της ανάλυσης έρχεται κ η μήτρα κινδύνων να βοηθήσει στη κατανόηση των κινδύνων κ στη διαχείριση τους.

Η Μήτρα Κινδύνων είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο που βοηθά στην αξιολόγηση του κινδύνου εξετάζοντας τη πιθανότητα εκδήλωσης του και τον αντίκτυπό του. Πρόκειται για ένα εργαλείο το οποίο και βοηθάει στην ιεράρχηση των κινδύνων ανάλογα με το επίπεδο επικινδυνότητας, βοηθά στον προγραμματισμό των κινδύνων και την εξουδετέρωση πιθανών συνεπειών. Επίσης, στην ανάλυση των πιθανών κινδύνων, στη βελτίωση των μέτρων ασφαλείας και παρέχει συνολική εικόνα των πιθανών κινδύνων (Wilson, 2018) .

Η δημιουργία της Μήτρας Κινδύνων και ο υπολογισμός του κάθε κινδύνου ώστε να οριστεί η προτεραιότητα έγινε βάσει των στοιχείων που αναλύθηκαν από βιβλιογραφική αναφορά στα παραπάνω κεφάλαια. Για την ανάλυση των κινδύνων έχει επιλεγθεί κλίμακα βαθμονόμησης από το 1 έως το 3 και από το Α έως το Γ. Όπου το 1 ο ισχνότερος κίνδυνος και 3 κίνδυνος που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης. Από το Α ξεκινούν οι πιο ήπιοι κίνδυνοι, Β κίνδυνοι που χρειάζονται προσοχή και Γ κίνδυνοι με άμεση αντιμετώπιση, στα πλαίσια της επιλογής κλίμακας 3x3.

Αρχικά, ο κίνδυνος «υγεία» ο οποίος και ονομάστηκε Α1 λόγω της βαθμολόγησης Πιθανότητας x Αντίκτυπου (όπου $1 \times 1 = 1$) έχει την πιο χαμηλή πιθανότητα και χαμηλό αντίκτυπο διότι πέρα από ανησυχία δεν υπάρχουν κρούσματα μετάδοσης ιών ή ασθενειών από μετανάστες στο γηγενή πληθυσμό της χώρας. Για τους λήπτες αποφάσεων επομένως η διαχείριση του δεν είναι άμεση και αναγκαία τη δεδομένη χρονική στιγμή, πρέπει όμως να υπάρχει σε περίπτωση που χρειαστεί αντιμετώπιση στο μέλλον.

Ο κίνδυνος της «ξеноφοβίας» και του «φόβου του Ισλάμ» όπου Α2 ($2 \times 1 = 2$) και Α3 ($1 \times 2 = 2$) αντίστοιχα στη κατάταξη των κινδύνων με την ίδια βαθμολόγηση Πιθανότητας- Αντίκτυπου, έχει οριστεί έτσι επειδή έχει υπολογιστεί με μεσαία πιθανότητα και ισχνό αντίκτυπο και αντίστροφα ο φόβος για το Ισλάμ, διότι ναι μεν υπάρχει και έχει εκδηλωθεί η ανησυχία άρα και ο κίνδυνος αλλά ο αντίκτυπος δεν είναι τόσο σημαντικός που να κλονιστεί ακόμα σοβαρά η χώρα. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως όσο ανεβαίνουν οι κίνδυνοι στη μήτρα η ανάγκη για διαχείριση είναι όλο και πιο μεγάλη. Στη προκειμένη περίπτωση των κινδύνων Α2 και Α3 η αναγκαιότητα για διαχείριση είναι σε σχετικά χαμηλά ακόμα σε επίπεδα.

Ο φόβος της «ανόδου της Ακροδεξιάς», όπου Β1 στη κλίμακα Πιθανότητα x Αντίκτυπο με γινόμενο $3 \times 1 = 3$, έχει υψηλή πιθανότητα και ισχνό αντίκτυπο. Αυτό υπολογίστηκε με αυτό το τρόπο γιατί ενώ εκδηλώθηκε σε μεγάλο βαθμό στην Ελλάδα δεν επηρεάστηκε σημαντικά εφόσον στη Βουλή επικράτησαν πιο δημοκρατικά κόμματα σε κρίσιμες αποφάσεις και στις εκλογές του Ιουλίου του 2019 δεν μπήκε στη Βουλή. Η διαχείριση στο κίνδυνο αυτό σε όποιο σημείο και αν έγινε ή γίνεται ακόμα φαίνεται επιτυχής από τη πρόσφατη κατάληξη της εξόδου της Χρυσής Αυγής από την Βουλή. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι είναι υψηλά στη κλίμακα λόγω του καιρού που κατάφερε να έχει υψηλά ποσοστά και μένει ακόμα να διαπιστωθεί αν θα παραμείνει εκτός Κοινοβουλίου.

Ο κίνδυνος της «τρομοκρατίας» με σύντομη ονομασία και βαθμονόμηση Β2 στη κλίμακα με γινόμενο πιθανότητας- αντίκτυπου, $1 \times 3 = 3$, έχει τοποθετηθεί στη κλίμακα με πολύ χαμηλή πιθανότητα και υψηλό αντίκτυπο διότι παρά τα μεταναστευτικά κύματα που φτάνουν καθημερινά στη χώρα δεν έχει γίνει τρομοκρατικό χτύπημα όπως σε άλλες χώρες της Ε.Ε.. Παρόλα αυτά αν συμβεί θα έχει μεγάλο αντίκτυπο στη χώρα που πρέπει να είναι προετοιμασμένη για κάθε ενδεχόμενο. Η διαχείριση στη

περίπτωση αυτού του κινδύνου κρίνεται αναγκαία ώστε να μη βρεθεί η χώρα προ δυσάρεστων εκπλήξεων. Η χώρα και συγκεκριμένα οι αρμόδιοι λήπτες αποφάσεων που θα μπορούσαν να κάνουν τη διαχείριση κρίσεων στη χώρα οφείλουν να δώσουν τη πρέπουσα σημασία στο συγκεκριμένο κίνδυνο παρά τη σχετικά χαμηλή πιθανότητα εκδήλωσης (δεν υπάρχουν ακόμα κρούσματα στη χώρα) καθώς δεν ελέγχονται όλοι όσοι περνούν παράνομα στη χώρα.

Η «κακή εικόνα» της Ελλάδος διεθνώς, ο κίνδυνος δηλαδή με τη βαθμονόμηση B3 ($2 \times 2 = 4$ γινόμενο πιθανότητας- αντίκτυπου), βρίσκεται σε μεσαία κλίμακα στη μήτρα κινδύνων εφόσον ναι μεν είναι γεγονός αλλά ο αντίκτυπος δεν είναι υψηλός εφόσον δεν είναι υπαίτια η χώρα μόνο για την κρίση αυτή και το πως έχει γίνει η διαχείρισή της αλλά και η Ε.Ε. φέρει ευθύνη εξίσου σημαντική. Παρά τα γεγονότα αυτά οι διαχειριστές κινδύνων οφείλουν να επεξεργαστούν σοβαρά το κίνδυνο αυτό που κάνει κακό στη χώρα στη διεθνή σκηνή. Πλήγεται καθημερινά η χώρα πολιτικά, ηθικά και κοινωνικά εξαιτίας της γενικής διαχείρισης του θέματος.

Οι κίνδυνοι «εθνικής ασφάλειας» και «οργανωμένου εγκλήματος» ο κίνδυνος δηλαδή Γ2 και Γ1 αντίστοιχα (όπου Γ στη βαθμονόμηση οι κίνδυνοι με την μεγαλύτερη ανάγκη για διαχείριση) βρίσκονται στους υψηλούς κινδύνους με το αποτέλεσμα της Πιθανότητας- Αντίκτυπου να είναι $2 \times 3 = 6$ και $3 \times 2 = 6$ που χρειάζονται άμεση και αποτελεσματική διαχείριση. Ναι έχουν εκδηλωθεί, ναι έχουν αντίκτυπο σοβαρό για τη χώρα και χρήζουν προσοχής. Πιο σημαντικό αντίκτυπο έχει φυσικά η εθνική ασφάλεια του κράτους το οποίο είναι αγαθό υψίστης σημασίας. Η εθνική ασφάλεια έχει κλονιστεί και επηρεάζει την κοινωνία της χώρας. Είναι αναγκαία η διαχείριση από τους αρμόδιους ώστε να διασφαλιστεί το εθνικό συμφέρον και η ασφάλεια της χώρας για να αποφευχθούν καταστάσεις μοιραίες για τη χώρα. Στους κινδύνους αυτούς αρμόζει μεγάλη προσοχή, εκτεταμένη συζήτηση, επικοινωνία, αναγνώριση όλων των παραμέτρων και συντονισμός.

Υψηλότερος κίνδυνος που ορίζεται και από τη μήτρα με άμεσο χειρισμό και προτεραιότητα είναι αυτός της οικονομίας, για αυτό το λόγο βρίσκεται και στην υψηλότερη θέση με βαθμό Γ3 στη κλίμακα κινδύνων, όπου το ποσοστό εκδήλωσης από τη Πιθανότητα x Αντίκτυπο είναι $3 \times 3 = 9$. Εδώ να τονιστεί ότι είναι το ίδιο σημαντική αν όχι παραπάνω η εθνική ασφάλεια του κράτους αλλά ο κίνδυνος της οικονομίας έχει ήδη εκδηλωθεί και μάλιστα πολύ αισθητά και πριν από τη μεταναστευτική κρίση. Η Ελλάδα φαίνεται να είναι σε κατάσταση «έκτακτης» ανάγκης με την οικονομία της να βρίσκεται σε άσχημη κατάσταση με αποτέλεσμα το μεταναστευτικό ζήτημα να την έχει φέρει σε πολύ δυσκολότερη θέση με τις ζημιές που έχει υποστεί σε πολλούς τομείς όπως οι υποδομές, ο τουρισμός. Πρέπει άμεσα επομένως να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της οικονομίας της χώρας με περισσότερα κονδύλια από την Ε.Ε. και τους Διεθνείς Οργανισμούς ώστε να μην υποστεί χειρότερη ζημιά από όση ήδη έχει περάσει. Η διαχείριση είναι αναγκαία και επιτακτική για να μη καταρρεύσει η χώρα από το βάρος των μεταναστών που δε μπορεί να αντέξει. Οι αρμόδιοι λήπτες αποφάσεων πρέπει να συντονιστούν άμεσα πριν η χώρα μπει σε χειρότερη ύφεση. Ο κίνδυνος της οικονομίας επηρεάζει όλους τους τομείς μιας χώρας για αυτό και το πρόβλημα είναι αναγκαίο να λυθεί και όχι να περιοριστεί χρόνο με το χρόνο.

Σε συνάρτηση με όλα τα παραπάνω, η θέση της παρούσας εργασίας πως οι μεταναστευτικές ροές αποτελούν κίνδυνο με αρνητικό αντίκτυπο για τη χώρα επιβεβαιώνεται. Οι κίνδυνοι είναι πολλοί, σε όλα τα φάσματα της χώρας (κοινωνία, πολιτική, οικονομία) και μόνο αρνητικές συνέπειες έχουν ως τώρα για την Ελλάδα. Η καχυποψία, η δυσανεμία, η κακή οργάνωση, η κακή οικονομία και η εγκληματικότητα είναι κάποιες από αυτές τις συνέπειες. Είναι ολοφάνερο πως η χώρα χρειάζεται εργαλεία για να διαχειριστεί όλη αυτή τη δυσμενή κατάσταση και τον κίνδυνο που προκύπτει από το μεταναστευτικό κύμα. Η διοίκηση της διακινδύνευσης μπορεί να είναι ένα τέτοιο εργαλείο. Το Risk Matrix που χρησιμοποιήθηκε παραπάνω θα μπορούσε να φανεί χρήσιμο σε λήπτες αποφάσεων εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής για την αντιμετώπιση αναδυόμενων και υπαρχόντων κινδύνων. Με τη μέθοδο της αναγνώρισης, εκτίμησης, κατηγοριοποίησης των κινδύνων, της βαθμονόμησης και της ένταξης σε κλίμακα πιθανότητας x αντίκτυπου γίνεται σαφές στους διαχειριστές που πρέπει να δώσουν την άμεση και αναγκαία προσοχή τους για αντιμετώπιση των κινδύνων. Περιπτώσεις και κίνδυνοι τέτοιας σημασίας γίνεται σαφές από τη κατάσταση της χώρας που φαίνεται να λειτουργεί χωρίς σχέδιο, πως είναι αναγκαιότητα επιτακτική. Η διαχείριση κινδύνων οφείλει να υπάρχει σε όλους τους τομείς μιας χώρας πόσο μάλλον όταν πρόκειται για τόσο μεγάλο κίνδυνο με τόσο αρνητική χροιά.

Μελετημένες κινήσεις, οργανωμένες με συμμετοχή πολλών ληπτών αποφάσεων και με πλάνο αντιμετώπισης πρέπει να γίνουν πανάκεια για την Ελλάδα.

Συμπεράσματα

Στη συγκεκριμένη έρευνα έγινε μια προσπάθεια προσέγγισης του μεταναστευτικού ζητήματος στην Ελλάδα, το οποίο όσο περνούν τα χρόνια γιγαντώνεται όλο και περισσότερο. Έγινε μια προσπάθεια αναγνώρισης και εκτίμησης των βασικότερων κινδύνων που εγκυμονεί η συνεχής αύξηση των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα, προσπαθεί να ισορροπήσει από την οικονομική κρίση.

Χιλιάδες άνθρωποι μπήκαν στη χώρα καθώς η Ελλάδα αποτελεί το μέσο σύνδεσης της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής. Οι κυβερνήσεις της χώρας λόγω αυξημένων προβλημάτων που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν όπως η οικονομική και κοινωνική συνάμα κρίση, οι πολίτες που ζούσαν κ ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας αλλά και η ανεργία που το ποσοστό των νέων πτυχιούχων ανέργων συνεχώς αυξανόταν δε βοήθησε στην έγκαιρη και σωστή αντιμετώπιση του προβλήματος από νωρίς. Οι χώρες υποδοχής των προσφύγων είναι υποχρεωμένες να τους προσφέρουν περίθαλψη, τροφή και στέγη. Πράγματα ανθρωπίνως φυσικά τα οποία η Ελλάδα δε μπορεί να προσφέρει. Δε δύναται να προσφέρει τα βασικά ακόμα όπως ιατρική περίθαλψη και πρώτες βασικές βοήθειες καθώς οικονομικά αδυνατεί και έχει σύστημα υγείας κατά κύριο λόγο προβληματικό. Όπως είδαμε οι επιπτώσεις των μεταναστευτικών ροών είναι πολλές και επικίνδυνες καθώς επηρεάζουν σε πολλούς τομείς τη χώρα. Αρχικά, εντοπίστηκαν μέσω της βιβλιογραφικής έρευνας οι κίνδυνοι οι οποίοι εμφανίστηκαν ή ενισχύθηκαν από το μεταναστευτικό ζήτημα. Το αίσθημα της ξеноφοβίας αυξήθηκε αφού οι μετανάστες που βρέθηκαν στην Ελλάδα παγιδευμένοι μπορούν να διεκδικήσουν θέσεις εργασίας με χαμηλότερο κόστος με αποτέλεσμα οι Έλληνες πολίτες να βρίσκονται εκτεθειμένοι στην ανεργία λόγω «κατάληψης» από τους μετανάστες των θέσεων. Επιπλέον, ο ερχομός τόσων ανθρώπων από διαφορετικούς τόπους με διαφορετικά ήθη, έθιμα και νοοτροπία έφερε αναταραχή στην ελληνική κοινωνία, δημιουργώντας ανασφάλεια για την εθνική ταυτότητα και φόβο για αλλοτρίωση του έθνους. Από τις βασικότερες επιπτώσεις και κίνδυνος για τα ιδεώδη της δημοκρατίας υπήρξε η άνοδος της Ακροδεξιάς στο ελληνικό κοινοβούλιο. Η άνοδος αυτή ταυτίζεται και σε ευρωπαϊκό επίπεδο με την πρωτοφανή εισροή μεταναστών στην Ευρώπη συνεπώς και στην Ελλάδα. Η αγανακτισμένη κοινωνία έδωσε ψήφο εμπιστοσύνης σε ακραίες ιδεολογίες με ελπίδα να ενισχυθεί το εθνικό φρόνημα. Μέσα σε όλους αυτούς τους κινδύνους γεννάται και φόβος για την εικόνα της χώρας διεθνώς. Όταν στα παράλια λόγω ανετοιμότητας πεθαίνουν χιλιάδες ανήμποροι μετανάστες που έρχονται με την ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο μόνο κακό προκαλεί στη χώρα αυτή η «εικόνα».

Εν συνεχεία το οργανωμένο έγκλημα και η λαθρομετανάστευση έχει αποτελέσει πλήγμα για τη χώρα και την Ε.Ε. γενικότερα. Κλοπές, εμπόριο βρεφών, διακίνηση γυναικών για σεξουαλική χρήση, διακίνηση ναρκωτικών και το ξέπλυμα μαύρου χρήματος είναι μερικά από αυτά που πρέπει να διαχειριστούν άμεσα μέσω οργανωμένου σχεδίου διαχείρισης. Η εθνική ασφάλεια η οποία και αποτελεί το πολυτιμότερο αγαθό για ένα κράτος δέχεται τριγμούς. Όσο φτάνουν ανεξέλεγκτα κύματα προσφύγων και δεν υπάρχει οργανωμένη διαχείριση που να ανταπεξέρχεται στις ανάγκες και τα ζητήματα που προκύπτουν. Η χώρα είναι ανίκανη να αντιμετωπίσει μόνη της τη κρίση αυτή καθώς δεν υπάρχει φύλαξη συνόρων, ούτε έλεγχος των μεταναστών που έρχονται στα παράλια. Το πιο σημαντικό ζήτημα όμως είναι η οικονομία της Ελλάδας η οποία έχει υποστεί πλήγμα από πριν ακόμα εμφανιστεί το τεράστιο κύμα μεταναστών. Δεν υπάρχουν επαρκής πόροι και χρηματοδότηση, η χώρα δε βρισκόταν από πριν σε ύφεση και εκτός «αγορών» εξαιτίας της κρίσης, οπότε η διαχείριση του ζητήματος από πλευράς οικονομικής και μόνο κρίνεται αδύνατη.

Το μεταναστευτικό ζήτημα που έκανε αισθητή τη παρουσία του στην Ελλάδα κυρίως από το καλοκαίρι του 2015 και μάλιστα σε μια κρίσιμη στιγμή κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά για τη χώρα συνεχίζει να αυξάνεται με αλματώδης ρυθμούς. Ακόμα και η Ευρώπη έχει σταθεί ανάξια της κατάστασης. Χιλιάδες ανθρώπων έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τις χώρες τους λόγω των συγκρούσεων στην Μέση Ανατολή με αποτέλεσμα να ζητούν ένα καλύτερο αύριο στη Δύση που φαίνεται σταθερή, χωρίς εμπόλεμες ζώνες και με έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα. Η κατάσταση αυτή και η κρίση κρίνεται από τη βιβλιογραφία ως προβλέψιμη. Όχι ακριβώς σε αυτό το μέγεθος αλλά είχε προβλεφθεί αφού από το 2011 η Ευρώπη γνώριζε για την «αραβική άνοιξη». Ωστόσο η Ε.Ε. δεν έκανε ένα οργανωμένο πλαίσιο διαχείρισης ώστε να είναι προετοιμασμένη και να προσαρμοστεί εύκολα στα νέα δεδομένα που έφεραν οι μεταναστευτικές ροές. Με αυτό το τρόπο βρέθηκαν κ οι χώρες της Ε.Ε. όπως η Ελλάδα και η

Ιταλία άμεσα εκτεθειμένες (όπως κ η Τουρκία). Η κατάσταση χρήζει διαχείρισης από ειδικούς για άμεση αντιμετώπιση εφόσον το πρόβλημα φαίνεται να αυξάνεται με το καιρό περισσότερο.

Τι μπορεί να κάνει η χώρα μπροστά σε αυτή τη πρόσκληση; Πώς μπορεί να την αντιμετωπίσει έγκαιρα και καίρια; Αυτά τα ερωτήματα αποτελούν και το κύριο κίνητρο αυτής της έρευνας. Για να μπορέσει η Ελλάδα να αντεπεξέλθει σε αυτή τη πρωτοφανή ανθρωπιστική κρίση του 21^{ου} αιώνα χρειάζεται στρατηγική, οργανωμένο σχέδιο, σοβαρή και επαγγελματική προσέγγιση. Το πρόβλημα είναι βαθύ, μεγάλο και δεν εξαρτάται από τη χώρα ή την Ε.Ε. όταν αυτοί οι άνθρωποι τρέχουν να σωθούν από καταστάσεις αδιανόητες για χώρες όπως οι ευρωπαϊκές. Για αυτό το λόγο η Ε.Ε. και η Ελλάδα πρέπει να λάβουν μέτρα που να περνούν καθαρά από το χέρι τους.

Σε αυτή την έρευνα επιχειρούμε να δείξουμε πως εργαλεία όπως αυτά της διοίκησης της διακινδύνευσης μπορούν να φανούν χρήσιμα στην εξωτερική και εσωτερική πολιτική, διαβαθμίζοντας και αναλύοντας τους κινδύνους που προκάλεσαν και συνεχίζουν να προκαλούν οι μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα. Στη παρούσα εργασία χρησιμοποιήσαμε την μέθοδο ανάλυσης, διαβάθμισης και απεικόνισης κινδύνων με τη χρήση Μήτρας Κινδύνων (Risk Matrix). Η μήτρα μας βοήθησε να αξιολογήσουμε τους κινδύνους που αναφέρθηκαν και παραπάνω και που εμφανίστηκαν με τη μεταναστευτική κρίση στη χώρα με σκοπό να δείξουμε πως αυτό το εργαλείο είναι χρήσιμο για τους αρμόδιους διαχειριστές και λήπτες αποφάσεων. Η διοίκηση της διακινδύνευσης είναι μια επιστήμη με ταχύτατη ανέλιξη στις μέρες μας. Στηρίζεται κυρίως στο προσδιορισμό κινδύνων, στη χρήση πλαισίων, σε συγκεκριμένες διαδικασίες, ενέργειες διαχείρισης και στην εμπλοκή πολλών δρώντων. Για θέματα όπως εσωτερικής και εξωτερικής μείζονος σημασίας όπως το μεταναστευτικό είναι απαραίτητο να υιοθετηθούν νέες τεχνικές και τρόποι διαχείρισης για αποτελεσματικότερη διαχείριση της κρίσης.

Με έρευνα και αναδρομή στη βιβλιογραφία εντοπίσαμε τους βασικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει η χώρα από τη μεταναστευτική κρίση. Εν συνεχεία και υπό το πρίσμα της διοίκησης της διακινδύνευσης επιλέχθηκε η μέθοδος ανάλυσης και διαβάθμισης των κινδύνων με Risk Matrix όπου με κλίμακα 3x3 για περαιτέρω ευκολία αναγνωστών και διαχειριστών ταξινομήθηκαν οι κίνδυνοι και η εκδήλωσή τους βάσει του γινομένου Πιθανότητα- Αντίκτυπου. Έτσι, η έρευνα μας κατέληξε στο συμπέρασμα πως η εθνική ασφάλεια και η οικονομία είναι οι κίνδυνοι που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης. Είναι σαφές λοιπόν πως ένα τέτοιο εργαλείο είναι χρήσιμο για τέτοιες κρίσιμες και σοβαρές αποφάσεις.

Μέσα από τη δυσκολία της έρευνας να βρεθούν όλοι οι κίνδυνοι και να οριστούν ως αυτοί είναι εύκολα κατανοητό πως η διοίκηση της διακινδύνευσης και τα εργαλεία της είναι πιο εύκολα διαχειρίσιμα όταν είναι ποσοτικοποιημένα και όταν δουλεύονται πριν την εμφάνιση των εκάστοτε κινδύνων. Σε καταστάσεις όπως αυτές που αντιμετωπίζει η Ελλάδα και η Ε.Ε. γενικότερα θα ήταν πιο εύκολο και κερδοφόρο χρονικά αν είχε γίνει προληπτικά πριν την εμφάνιση όλων αυτών των μεταναστών στη «πόρτα» της Δύσης. Αν είχε γίνει αυτή η διαχείριση πολύ νωρίτερα η κατάσταση ίσως να μην είχε γιγαντωθεί σε τέτοια σημεία. Μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε είναι φανερό πόσο πολύτιμο εργαλείο είναι η επιστήμη αυτή της διοίκησης της διακινδύνευσης όχι μόνο για εταιρικούς κινδύνους αλλά και για πολιτικούς όπως η κρίση των μεταναστευτικών ροών. Είναι υψίστης σημασίας οι αναλύσεις των κινδύνων, οι διαβαθμίσεις, οι διαβουλεύσεις και η οργανωμένη διαχείριση των κινδύνων. Οφείλουμε να πούμε πως η Μήτρα κινδύνων αποτελεί ένα εργαλείο κατανόησης και ανάλυσης των κινδύνων, όχι όμως μια ολοκληρωμένη διαχείριση και λύση. Όλα στηρίζονται στο πως ο άνθρωπος δηλαδή οι διαχειριστές θα ερμηνεύσουν τη μήτρα.

Έχοντας στο μυαλό μας όλα τα παραπάνω, προτείνουμε να γίνουν έρευνες περαιτέρω πάνω στο ζήτημα της προσφοράς της διακινδύνευσης στη πολιτική και κυρίως σε ζητήματα τέτοιας σημασίας όπως οι μεταναστευτικές ροές. Να αναδειχθεί με σαφήνεια πως η ανάλυση και η διαβάθμιση κινδύνων μπορεί να «προλάβει» καταστάσεις κρίσιμες όπως αυτές που προέκυψαν από την μεταναστευτική κρίση ή έστω να βοηθήσει να διαχειριστούν πιο αποτελεσματικά και έγκαιρα. Είναι μείζονος σημασίας να γίνει έρευνα πάνω σε μια τέτοια προσέγγιση ειδικά στη περίπτωση του μεταναστευτικού ζητήματος που κρίνεται πως θα γιγαντωθεί και άλλο με τα χρόνια.

Η βασική θέση της παρούσας εργασίας ήταν πως οι μεταναστευτικές ροές αποτελούν για την Ελλάδα τη δεδομένη χρονική στιγμή μεταξύ 2013-2018 «κίνδυνο» με αρνητικό αντίκτυπο για την οικονομία και

την κοινωνία της γενικότερα. Η Ελλάδα βρίσκεται γεωπολιτικά σε πολύ δύσκολη θέση αφού συνορεύει θαλάσσια με Αφρική και Ανατολή. Ουσιαστικά πρόκειται για την τελευταία πόρτα της Δύσης στην μουσουλμανισμό και την Ανατολή. Είναι σαφές λοιπόν πως όλη αυτή η κρίση, η άφιξη δηλαδή εκατομμυρίων ανθρώπων από διάφορες χώρες της Ανατολής στα παράλια της χώρας μόνο φόβο και ανασφάλεια μπορούν να εγείρουν. Η χώρα είναι ευάλωτη οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά ουσιαστικά τρωτή δηλαδή σε πολλά σημεία κομβικής σημασίας. Η Ε.Ε. αδυνατεί να βοηθήσει όσο χρειάζεται με αποτέλεσμα η χώρα να είναι «ξεκρέμαστη» μπροστά σε όλους αυτούς τους κινδύνους που απειλούνται και που φέρνουν οι μεταναστευτικές ροές.

Σε όλη αυτή τη δυσμενή κατάσταση έρχεται να εντείνει το πρόβλημα η στάση της Τουρκίας. Το 2016 η Τουρκία είχε συμφωνήσει ήδη να συγκρατεί αυτή μεγάλο ποσοστό μεταναστών έναντι 6 δις ευρώ από την Ε.Ε. ως ένα μέσον αντιμετώπισης. Για την Ελλάδα σημαντικό σημείο της συμφωνίας ήταν η ευκαιρία να επιστρέφονται πίσω στη Τουρκία μετανάστες που φτάνουν στα παράλια της. Σύμφωνα με τις τελευταίες εξελίξεις πάνω στο ζήτημα η Τουρκία απειλεί πως αν δεν λάβει την οικονομική αρωγή από την Ε.Ε. που χρειάζεται, προφανώς πέρα από αυτή που ήδη έχει λάβει και απομένει μια δόση ακόμα, θα ανοίξει τα σύνορα και θα αφήσει 3,5 εκατομμύρια μετανάστες να φύγουν για Ευρώπη. Όπως είναι κατανοητό η Ελλάδα ως πρώτη χώρα υποδοχής θα κληθεί να δεχτεί αυτό το τεράστιο κύμα στις πόρτες της.

Απαριθμώντας τους κινδύνους και αναλύοντας τους μέσα στην έρευνα η αρχική θέση ότι το μεταναστευτικό ζήτημα είναι «κίνδυνος» για τη χώρα επιβεβαιώνεται εφόσον ο κίνδυνος μέχρι να διαχειριστεί σωστά και επαρκώς δε ξέρουμε τι έκβαση θα έχει ενώ η απειλή είναι εξαρχής αρνητική η έκβαση. Στη περίπτωση όμως αυτή που η Τουρκία πραγματοποιήσει τις απειλές της οφείλουμε να πούμε πως το μεταναστευτικό ζήτημα και οι μεταναστευτικές ροές τείνουν να γίνουν απειλή για τη χώρα με καταστροφικές συνέπειες στην οικονομία, τη κοινωνία, τα εθνικά συμφέροντα της χώρας. Μένει να δούμε πως θα εξελιχθεί το πρωτοφανές αυτό ζήτημα ανθρωπιστικής κρίσης μαζί με τις ασύμμετρες απειλές που το συνοδεύουν. Είναι ενδιαφέρον να γίνει συνεχής έρευνα γύρω από το τι αποτελεί κάθε χρονική στιγμή το μεταναστευτικό ζήτημα για τη χώρα, κίνδυνο ή απειλή; Και πως πρέπει να αντιμετωπίζεται κάθε φορά από τους αρμόδιους διαχειριστές.

Κατάλογος πηγών

- Maurikos-Adamou, T. (2017). Immigration Law and the Politics of Migration in Greece. *Project Muse*, 30-52.
- Adamson, F. B. (2006). Crossing Borders: International Migration and National Security. *Project Muse, Scholarly journals online*, 165-199.
- Admin. (2019). *Levels of a Risk Matrix*. Ανάκτηση Ιούνιος 30, 2019, από Levels of A Risk Matrix: www.industrysafe.com
- Aueb. (2019, Σεπτέμβριος 9). *Η μετανάστευση και ο Διεθνής Ρόλος της Ε.Ε.* Ανάκτηση Αύγουστος 17, 2019, από Ινστιτούτο Στατιστικής Τεκμηρίωσης Ανάλυσης και Έρευνας: www2.aueb.gr
- Borge, D. (2008). *Το βιβλίο του Κινδύνου*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Christodoulou, Y., Padara, E., Papoutsis, A., & Vradis, A. (2016). Crisis or Zemblanity? Viewing the Migration Crisis through a Greek Lens. *Mediterranean Politics*, 321-325.
- Demiri, N. G. (2015, Νοέμβριος 17). *Η προσφυγική κρίση στην Ελλάδα*. Ανάκτηση Αύγουστος 5, 2019, από Heinrich boll Stiftung: www.gr.boell.org
- Kalapidis, P., & Moustakis, F. (2015). *Migration and National security: The Quest for an effective Greek Migration policy*. Αθήνα: Academy of strategic analyses.
- Lendaro, A. (2016). A European Migrant Crisis? Some Thoughts on Mediteranean Borders. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 148-157.
- Miller, D., & Chtouris, S. (2017). Borderland Security and Migration: Balancing Humanitarian Responce with Crisis Preparedness & Emergency Management- The Social and Cultural Challenges to Homeland Security. *Journal of Applied Security Research*, 1-6.
- Murray, P., & Longo, M. (2018). Europe's wicked legitimacy crisisQ the case of refygees. *Journal of European Integration*, 411-425.
- Niemann, A., & Zaun, N. (2017). EU Refugee Policies and Politics in Times of Crisis : Theoretical and Empirical Perspectives. *Journal of Common Market Studies*, 38.
- Parker, D., & Mobey, A. (2004). *Risk Management*. Ανάκτηση Ιούλιος 27, 2019, από Risk Management: www.opentextbc.ca
- Sakellariou, A. (2017). Fear of Islam in Greece : migration,terrorism, and "ghosts" from the past. *Nationallites papers*, 511-523.
- Satoko, H. (218). Accountability, Depedency and EU Agencies: The Hotspot Approach in the Refugee Crisis. *Refugge Survey Quarterly*, 204-230.
- Triantafyllidou, A. (2018). Migrant Smuggling: Novel Insights and Implication for Migration Control Policies. *Journal Of Immigrant Refugee Studies*, 212-221.

- TVXS. (2016, Μάρτιος 18). *TVXS. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 19, 2019, από Τα 9 σημεία της συμφωνίας της Ε.Ε.- Τουρκίας για το προσφυγικό: www.tvxs.gr*
- UNHCR. (2012). *The UN Refugee Agency*. Ανάκτηση Αύγουστος 12, 2019, από The UN Refugee Agency: www.unhcr.org
- Vasiliakis, C. (2017). *Massive Migration and Elections : Evidence from the Refugee Crisis in Greece. International Migration, 29-43.*
- Wilson, F. (2018, Νοέμβριος 22). *How to use the Risk Assessment Matrix in Project Management*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 6, 2019, από How to use the Risk Assessment Matrix in Project Management: www.ntaskmanager.com
- YPES. (2013). *Υπουργείο Εσωτερικών*. Ανάκτηση Αύγουστος 12, 2019, από Υπουργείο Εσωτερικών: www.ypes.gr
- Αγγελίδης, Δ. (2019, Φεβρουάριος 18). *Η υγεία των προσφύγων είναι υγεία όλων μας*. Ανάκτηση από Η εφημερίδα των Συντακτών: www.efsyn.gr
- Άλομπειντ, Ά. (2016, Μάρτιος 22). *Το προσφυγικό ζήτημα:Μια διαφορετική προσέγγιση*. Ανάκτηση Αύγουστος 18, 2019, από Το προσφυγικό ζήτημα:Μια διαφορετική προσέγγιση: www.huffingtonpost.gr
- Γεωργιοπούλου, Τ. (2015, Σεπτέμβριος 22). *Άνοδος της Χρυσής Αυγής στα νησιά λόγω προσφυγικού*. Ανάκτηση από Η καθημερινή: www.kathimerini.gr
- Δενιόζος, Ν. (2018, Ιούλιος 7). *Η ασύμμετρη απειλή της μετανάστευσης*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 1, 2019, από Foreign Affairs, The Hellenic Edition: www.foreignaffairs.gr
- Επιτήδειος, Γ. (2010, Δεκέμβριος 23). *Λαθρομετανάστευση, η ασύμμετρος απειλή*. Ανάκτηση από Ελεύθερη Ζώνη: www.elzoni.gr
- Κολομβάκης, Ι. (2016, Μάιος 15). *Ο ρόλος της Ελλάδας στη λαθρομετανάστευση*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 8, 2019, από Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών: www.elisme.gr
- Κουλούμπης, Θ. (2015, Νοέμβριος 1). *Προσφυγικό και μεταναστευτικό: Απειλή ή ευκαιρία ;*. Ανάκτηση από Η καθημερινή: www.kathimerini.gr
- Λάγγαρης, Π. (2007, Φεβρουάριος 12). *Μετανάστευση κ Οργανωμένο Έγκλημα*. Ανάκτηση από elesme: www.elesme.gr
- Λαυρέτζος, Α. (2016). *Σιωπηρή Άλωση, Το δημογραφικό και το μεταναστευτικό πρόβλημα της Ελλάδας*. Αθήνα: Πραγματεία.
- Μπαλαούρας, Π. (2018, Δεκέμβριος 8). *Ασφάλεια-Εθνική ασφάλεια- Προσφυγικό*. Ανάκτηση από Liberal: www.liberal.gr
- Μπόση, Μ. (2014). *Διεθνής Ασφάλεια στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο. Οι αραβικές εξεγέρσεις και η περίπτωση τη Συρίας*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Μπούμπουλης, Χ. (2016, Ιούλιος 12). *Διώνη*. Ανάκτηση Αύγουστος 29, 2019, από Ο ρόλος της

μετανάστευσης στη διατάραξη ή τη διατήρηση της διεθνούς ασφάλειας:
www.dione.lib.unipi.gr

Πανισκάκη, Φ. Χ. (2017). *Οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις στην τουριστική ανάπτυξη των προορισμών: οι τελευταίες επιπτώσεις των προσφυγικών ροών στις τοπικές οικονομίες*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 14, 2019, από Ψηφιακή Βιβλιοθήκη και Ιδρυματικό Αποθετήριο: www.dspace.lib.uom.gr

Παπαδοπούλου, Ι. (2017, Σεπτέμβριος). Η προσφυγική κρίση στην Ευρώπη και η διαχειρισή της από τις ελληνικές κυβερνήσεις κατά το 2015-2016. Θεσσαλονίκη, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.

Πραχαλιάς, Χ. (2014, Φεβρουάριος 17). *Οι Επιπτώσεις της Μετανάστευσης στις Αγορές Εργασίας: Εμπειρία απο την ΕΕ-27*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 14, 2019, από Οι Επιπτώσεις της Μετανάστευσης στις Αγορές Εργασίας: Εμπειρία απο την ΕΕ-27: www.resoking.blogspot.com

Πρίφτη, Κ. (2015, Απρίλιος 27). *Τα ταξίδια θανάτου στη Μεσόγειο, η αδυναμία διαχείρισης του μεταναστευτικού και οι λόγοι που οδήγησαν στην έξαρση του φαινομένου*. Ανάκτηση Αύγουστος 31, 2019, από Huffpost: www.huffingtonpost.gr

Ροντιέ, Κ. (2016). *Μετανάστες και Πρόσφυγες*. Γαλλία: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

Σάλτου, Ε. (2018, Απρίλιος 5). *Ξεπέρασαν το ένα εκατομμύριο οι πρόσφυγες και μετανάστες που έφτασαν στην Ελλάδα*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 2, 2019, από in.gr: www.in.gr

Φεστερίδης, Γ. (2010). *Μείζον πρόβλημα η λαθρομετανάστευση*. Ανάκτηση από www.roasy.gr: www.roasy.gr

Χουτέα, Ε. (2018). *Μετανάστευση και ασφάλεια*. Huffpost.